Strategische gebiedsvisie De Purmer 2035

Gemeenten Edam-Volendam, Purmerend, Waterland

Ontwerp

PUR MER END

Gemeente EDAM VOLENDAM

Gemeente WATERLAND

colofon

projectnaam
Strategische gebiedsvisie De Purmer 2035

datum
mei 2023

projectnummer
P04408

opdrachtgever
Gemeenten Edam-Volendam, Purmerend en Waterland

BRO
projectleider
PZ

projectteam
TvG, RTa

Onderdeel
Ontwerp

Amsterdam
Rhijnspoorplein 38
1018 TX Amsterdam
+31 (0)20 506 19 99
info@bro.nl
www.bro.nl

BRO

Inhoudsopgave

Voorwoord **4**

1 Samenvatting en verantwoording **5**
- Wat voorafging 5
- Belangrijkste ingrediënten van de gebiedsvisie 5
- Gebiedsvisie en vaststelling 6
- Bijlagen bij de visie 6

2 Introductie **7**
- 2.1 Inleiding 7
- 2.2 Voortraject 8
- 2.3 Reikwijdte 9
- 2.4 Gebiedsvisie en Omgevingswet 9
- 2.5 De opgaven voor De Purmer 10
- 2.6 Vertrekpunten 11
- 2.7 De uitgangspunten voor de gebiedsvisie 11
- 2.8 Leeswijzer 11

3 Kernwaarden van De Purmer **12**
- 3.1 Historie 12
- 3.2 Landschappelijke karakteristiek 12
- 3.3 Cultuurhistorie 15
- 3.4 Landschappelijke waarden 15
- 3.5 Omgevingsbeleid Provincie 16

4 Integraal ontwikkelperspectief **20**
- 4.1 Inleiding 20
- 4.2 Toekomstbestendige landbouw 20
- 4.3 Lokale recreatie 21
- 4.4 Natuurontwikkeling 21
- 4.5 Energie 21
- 4.6 Woningbouw 22
- 4.7 Bedrijvigheid 22
- 4.8 Mobiliteit en infrastructuur 22
- 4.9 Ontwikkelplannen in De Purmer 23
- 4.10 Samenvatting 25

5 Verantwoording, werkwijze en vervolg **27**
- 5.1 Participatie 27
- 5.2 Verantwoording doorlopen inspraakperiode 27
- 5.3 Vaststelling en vervolg 27
- 5.4 Verantwoording toepassing milieubeginselen en afweging Plan-m.e.r.-noodzaak 27

Bijlagen

Bijlage 1 - Trends en veranderende wereld **28**
- Inleiding 29
- Landbouw 29
- Recreatie 29
- Wonen 30
- Mobiliteit 31
- Werken en bedrijvigheid 32
- Energie 33

Bijlage 2 - beschouwing ontwikkelperspectieven **34**
- Inleiding 35
- Ontwikkelperspectief 1 – Voedseltuinen voor de regio 36
- Ontwikkelperspectief 2 – Beleef De Purmer 41
- Ontwikkelperspectief 3 – Natuurpark De Purmer 45
- Energie 49

Voorwoord

Dankzij de inzet van onze voorouders is De Purmer geworden tot wat het nu is. We staan nu voor de keuze hoe we hierna verdergaan. De komende jaren gaan wij, samen met de drie gemeentes, de toekomst vormgeven voor de generaties na ons. Wij leven in een snel veranderende wereld waarin heel ver vooruit kijken niet mogelijk is. Voor de nabije toekomst kunnen we dat wel.

Deze visie is tot stand gekomen na een proces van een aantal jaar waar we in goede samenwerking en met onderling vertrouwen tot deze visie zijn gekomen voor de aankomende jaren. Deze visie geeft richting aan de mogelijke ontwikkelingen in De Purmer, naast de ontwikkelingen die reeds in gang zijn gezet. Samen koersen we naar deze nieuwe realiteit. Bewoners, ondernemers en betrokkenen hebben de afgelopen periode meegesproken over de kansen in De Purmer, over de kwaliteiten ervan en over ieders wensen. In individuele gesprekken, in groepsgesprekken, via de website en in een brede enquête. Mede op basis daarvan is deze visie opgesteld, het toekomstperspectief van de gezamenlijke gemeenten en belanghebbenden in en rond De Purmer. Dat is onze Strategische gebiedsvisie De Purmer.

Om op koers te blijven hebben we iedereen nodig. Ieder met zijn eigen rol en identiteit, en met een gezamenlijke ambitie. Vanuit die ambitie en samenwerking zetten we deze acties in gang. We verbinden de aankomende jaren onze activiteiten in en rondom dit gebied en kijken waar we elkaar kunnen versterken. We moeten vorm geven aan de toekomst. Laten we dat met elkaar doen.

Stuurgroep Strategische Gebiedsvisie De Purmer,

Wethouder M. Kes (gemeente Edam-Volendam, voorzitter)
Wethouder A. Bootsman (gemeente Edam-Volendam)
Wethouder M. Hegger (gemeente Purmerend)
Wethouder T. van Nieuwkerk (gemeente Waterland)

1 Samenvatting en verantwoording

De Purmer is een droogmakerij die gelegen is binnen drie gemeenten, de gemeente Edam-Volendam, de gemeente Purmerend en de gemeente Waterland. In dit gebied worden verschillende ontwikkelingen voorbereid, maar voor het overgrote deel willen we vooral de landschappelijke en cultuurhistorische waarden bestendigen.

Wij wensen in gezamenlijkheid met belanghebbenden afspraken over de toekomst vast te leggen in de vorm van een gebiedsvisie, zonder het hele gebied op slot te zetten. Rust en ruimte dient hand in hand te gaan met recreatie voor de omwonenden, toekomstbestendige landbouw alsmede ruimte voor natuurontwikkeling.

Deze gebiedsvisie betreft geen blauwdruk en moet worden gezien als een inspiratiebron voor toekomstige plannen. Wat voorop staat is dat het landelijke gebied van De Purmer, buiten de geplande bedrijvigheid en mengzone in de noordkop van De Purmer en de Oostflank (het toekomstig woongebied ten noorden en zuiden van het Purmerbos), gevrijwaard blijft van grootschalige stedelijke ontwikkelingen. De landbouw is en blijft de belangrijkste sector in dit gebied, waarbij gekeken wordt naar een wenkend perspectief met economische potentie voor deze sector.

Wat voorafging
Bij het opstellen van de visie hebben de gemeenten belanghebbenden - waaronder agrarische ondernemers, bewoners en omwonenden-, alsmede experts vanuit hun sectorale belangen betrokken. Samen hebben we gekeken welke kwaliteiten moeten worden gekoesterd en waar ontwikkelingen mogelijk moeten worden gemaakt. Ook is besproken waar zaken kunnen worden verbeterd of waar bedreigingen liggen vanuit diverse ontwikkelingen in en rond het visiegebied.

Startend vanuit een inventarisatie zijn verschillende perspectieven geschetst, is gekeken naar landelijke trends en ontwikkelingen die van invloed zijn op het visiegebied en is uiteindelijk gewerkt naar een integraal ontwikkelperspectief. Dit is samengevat in onderhavige, bondige gebiedsvisie. Zeven thema's zijn hierin leidend (zie figuur 1)

Belangrijkste ingrediënten van de gebiedsvisie
Binnen het visiegebied staan twee grootschalige ontwikkelingen op de rol, de woningbouwontwikkeling Oostflank op het grondgebied van Purmerend én de ontwikkeling van het WVG gebied in de noordkop van De Purmer op het grondgebied van de gemeente Edam-Volendam ("gemengd/industrie" voor het westelijk deel van het WVG gebied en voor de rest van het WVG gebied "gemengd"). Deze ontwikkelingen dienen goed te worden ontsloten met het externe wegennet en op het openbaar vervoernet, zonder overlast te geven in het overig deel van De Purmer.

Deze ontwikkelingen dienen daarnaast goed landschappelijk te worden ingepast in De Purmer, waarbij voor het resterende agrarische gebied volop kansen ontstaan voor verbreding en doorontwikkeling. Insteek voor de agrarische sector is in de toekomst nog meer een rol te vervullen in de voedselvoorziening van de bewoners in de directe omgeving. Er wordt daarnaast ingestoken op zelfvoorzienendheid waar het gaat om de energiebehoefte van de agrarische bedrijven door het, onder voorwaarden, toestaan van een kleine windturbine met een ashoogte van maximaal 15 m. op eigen erf. Een regionaal onderzoek moet gemeentelijke uitgangspunten opleveren voor het toestaan van dergelijke kleine windturbines. Ten slotte staan biobased en klimaatbestendig ondernemen centraal.

Voor de recreatie is De Purmer eveneens van belang. Nieuwe routestructuren en pleisterplaatsen zorgen voor een aangenaam verblijf in het gebied, verbindingen worden gelegd met de verschillende interessante plekken in en rond De Purmer voor fietsers en wandelaars.

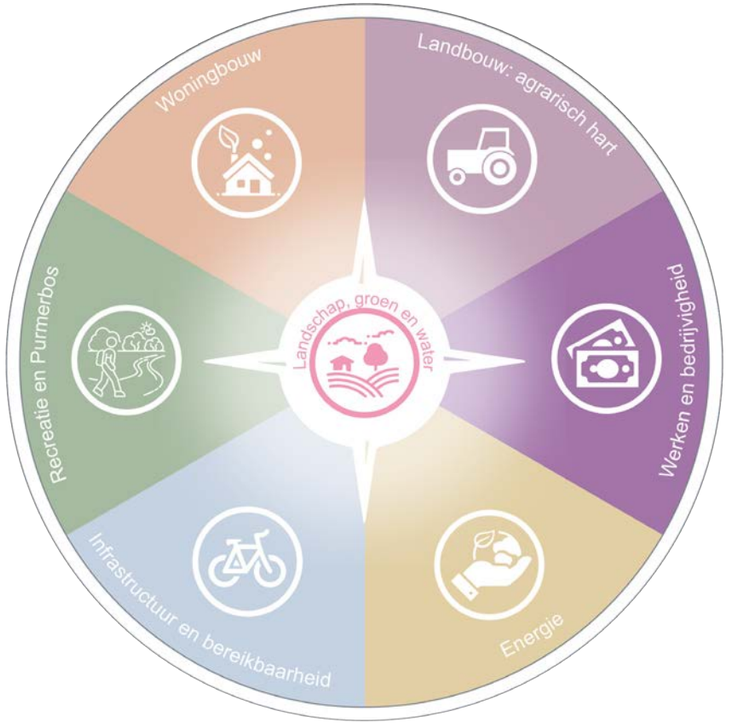

Figuur 1: 7 leidende thema's van de strategische gebiedsvisie

Qua natuur wordt ingezet op een robuust Purmerbos, met duurzame verbindingen naar de omliggende Natura2000 gebieden. Groen en water wordt in brede zones gerespecteerd, het visiegebied wordt omsloten en doorsneden door ecologische verbindingen. Hierdoor wordt de gewenste biodiversiteit in en rond het visiegebied behouden en versterkt

Gebiedsvisie en vaststelling
Deze gebiedsvisie schetst een integraal perspectief voor De Purmer tot en met 2035. Het geeft de kaders en kansen waarbinnen een ontwikkeling kan plaatsvinden. Doel is om de visie in het derde kwartaal van 2023 ter vaststelling voor te leggen aan de gemeenteraden.

Bijlagen bij de visie
In het voorjaar van 2023 is de Opbrengst- en uitgangspuntennotitie opgeleverd. Dit betreft een weergave van het doorlopen participatieproces. De notitie is als bijlage te beschouwen van onderhavige strategische visie: https://www.broproject.nl/depurmer.

Het kaartbeeld dat hoort bij de strategische visie is in deze gebiedsvisie opgenomen. Tevens is een losse kaartbijlage toegevoegd, waarin kan worden genavigeerd door per thema de kaart te openen en in te zoomen.

Deze Strategische Gebiedsvisie, de kaartbijlagen en de Opbrengst- en uitgangspuntennotitie is, tot en met de vaststelling, te benaderen via de gemeentelijke websites en via de weblink www.broproject.nl/depurmer. Na de vaststelling worden de stukken bekendgemaakt op de website overheid.nl en op de gemeentelijke websites.

2 Introductie

2.1 Inleiding

De droogmakerij De Purmer is verdeeld over onze gemeenten Edam-Volendam, Purmerend en Waterland (zie figuur 2). Wij hebben besloten om gezamenlijk een gebiedsvisie op te stellen voor dit gebied: de Strategische Gebiedsvisie De Purmer (verder: de gebiedsvisie). Doordat De Purmer in de provinciale Omgevingsverordening beleidsmatig open is gehouden, dreigt het een verzamelbak te worden voor allerlei opgaven in de regio en is het een prooi voor grondspeculatie. De gebiedsvisie moet voor de lange termijn richting geven en duidelijkheid scheppen voor alle belanghebbenden in en rond dit bijzondere gebied.

Zo voeren we de regie en worden er op voorhand afgewogen keuzes gemaakt om onaangename verrassingen en onwenselijke ontwikkelingen te voorkomen. Omdat de gebiedsvisie zich niet richt op een gehele gemeente maar op een afgebakend gebied binnen onze gemeenten, wordt deze gebiedsvisie door ons vastgesteld als bouwsteen voor op te stellen en te actualiseren omgevingsvisies, dan wel dient ze als uitgangspunt voor uit te voeren programma's.

De Purmer kent verschillende verschijningsvormen. Belangrijke vraag is hoe deze verschijningsvormen van De Purmer te combineren en aan elkaar te passen zijn. Daarbij is het van belang om te verkennen welke meerwaarde hiermee te behalen is. Wij, de gemeenten Purmerend, Waterland en Edam-Volendam, gaan op zoek naar een manier waarop bedrijvigheid, wonen, landbouw, natuur, energie, recreatie, mobiliteit, landschap en de cultuurhistorie een toegevoegde waarde voor elkaar kunnen zijn en op die manier de gehele Purmer versterken. De gebiedsvisie geeft de toekomstige, mogelijke ontwikkelingsrichting op hoofdlijnen weer van De Purmer.

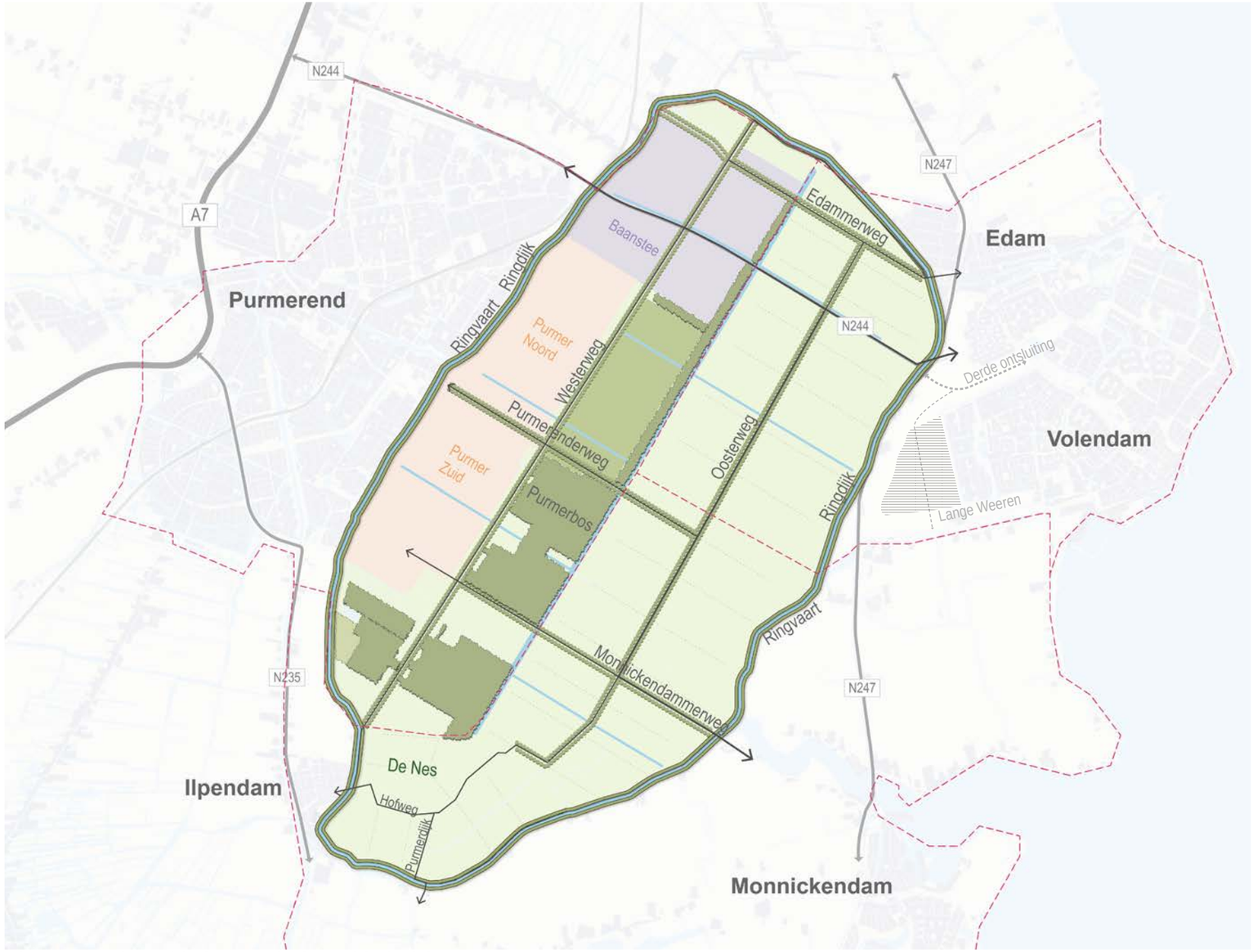

Figuur 2: Plangebied strategische gebiedsvisie De Purmer

2.2 Voortraject

De gebiedsvisie volgt op de in 2020 uitgevoerde inventarisatie en de daaropvolgende praatplaat (zie figuur 3). Dit document vormt het uitgangspunt voor deze gebiedsvisie. Hierin worden zes hoofdthema's onderscheiden die ook centraal staan in de gebiedsvisie:

- Werken/Bedrijvigheid
- Woningbouw
- Recreatie/Purmerbos
- Infrastructuur/Bereikbaarheid
- Landbouw/Agrarisch hart
- Energie

Tevens staan hierin de nu lopende trajecten in De Purmer vermeld. Dit betreffen:

- Ontwikkelingen van een industrieterrein en diverse gemengde functies in de noordelijke kop van De Purmer. Hier heeft de gemeente Edam-Volendam een voorkeurspositie op basis van de Wet voorkeursrecht gemeenten (Wvg) op gevestigd;
- Woningbouwontwikkeling en natuurversterking in het gebied van de Oostflank.

Deze trajecten vallen binnen de scope van deze gebieds-visie, maar volgen hun eigen planproces. Een gemengd-/industrieterrein in het westelijk deel van het WVG gebied en gemengd terrein in de rest van het WVG gebied in de noordkop van De Purmer en een woongebied aan de westzijde van De Purmer drukken in zowel ruimtelijke als in functionele zin een stempel op het gebied, men kan er niet omheen. Daar waar deze ontwikkelingen het buitengebied van De Purmer ontmoeten dienen keuzes te worden gemaakt, waar het gaat over de visuele inpassing, de noodzakelijke infrastructuur en de beleving en beeldkwaliteit in algemene zin. We willen dat paden, de natuur en de ontsluitende wegen op een logische manier met elkaar in verbinding staan.

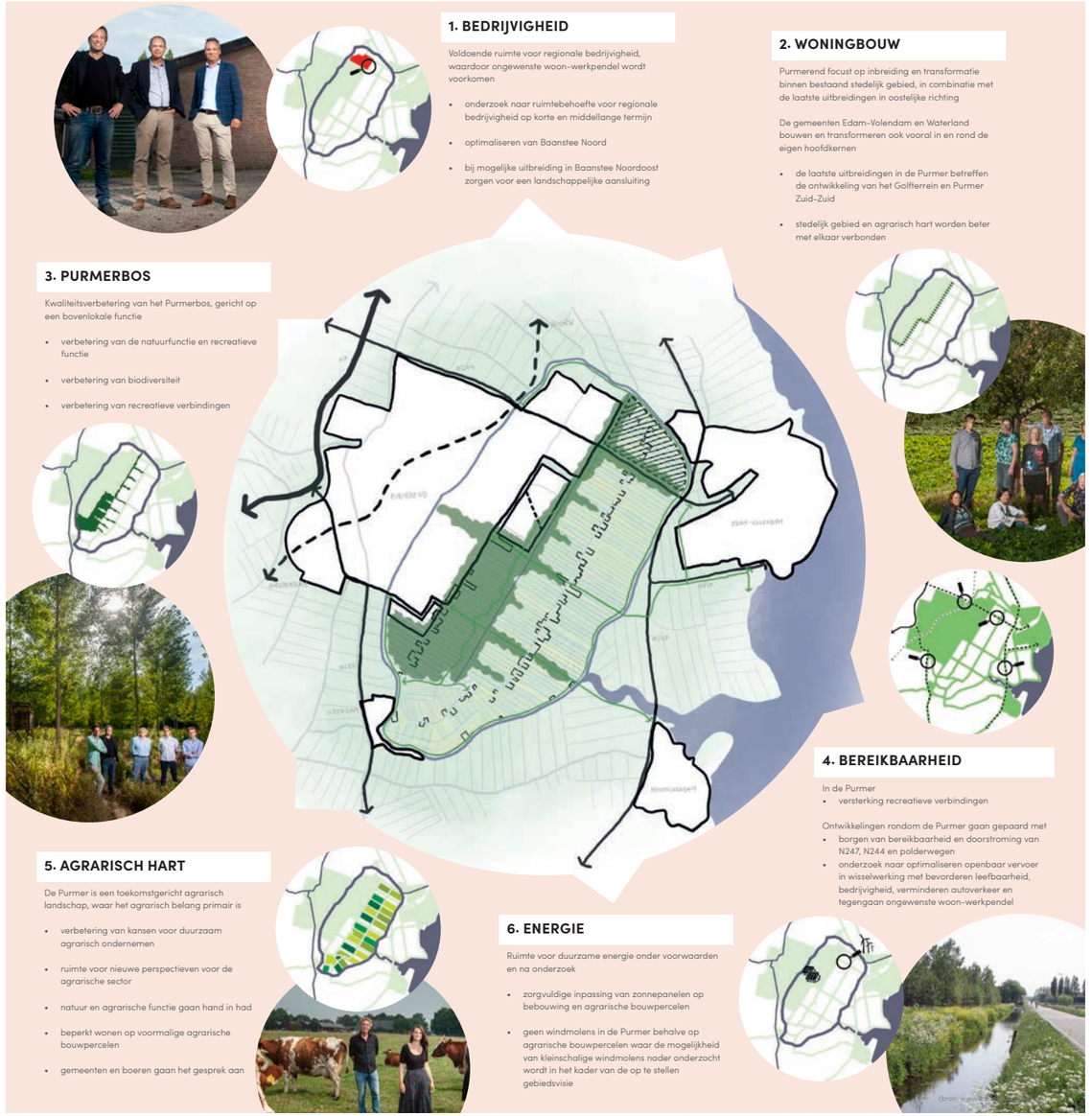

Figuur 3: 'Praatplaat De Purmer', geldt als uitgangspunt voor de strategische gebiedsvisie De Purmer

Aan de start van het visietraject (najaar 2021) is er gewerkt aan een analyse van het gebied en hebben er diverse gesprekken met belanghebbenden plaatsgevonden. Daar is uitgebreid de tijd voor genomen. Een verslag van dat proces is te vinden in voornoemde Ophaal- en uitgangspuntennotitie. In de Ophaal- en uitgangspuntennotitie is verslag gedaan van het proces tot nu toe en zijn de uitgangspunten opgenomen op basis waarvan deze ontwerp-gebiedsvisie is opgesteld.

2.3 Reikwijdte

De gebiedsvisie voor De Purmer biedt bouwstenen in de vorm van een verkenning van het gewenste scenario voor de toekomst van het gebied. Dubbel werk wordt voorkomen, de gebiedsvisie De Purmer vormt een onderdeel van de uitwerking van de (te actualiseren) Omgevingsvisies (of uitwerking naar programma's) van de drie betrokken gemeenten en verbindt de inventarisatie met de verworven kennis over en geluiden uit het gebied.

Door vaststelling van deze gemeenteoverstijgende gebiedsvisie is sprake van commitment van de drie gemeenten en wordt voorkomen dat voor de verschillende gemeentelijke gebiedsdelen een andere koers wordt gevaren. Voor de toekomst van De Purmer is het van belang vooral de eenheid te bewaren en te gaan voor een duurzame en eenduidige koers.

De gebiedsvisie nodigt uit, inspireert en geeft de uitgangspunten en richtlijnen om ontwikkelingen plaats te laten vinden. We gebruiken de gebiedsvisie om initiatieven uit de samenleving die niet passen in het Omgevingsplan af te wegen. Hierbij stellen we de vraag of het idee bijdraagt aan de beoogde kwaliteit en ambities voor De Purmer. Inwoners en ondernemers kunnen in de gebiedsvisie terugvinden wat op hoofdlijnen de ontwikkelingsmogelijkheden zijn in het gebied rondom de zes thema's. Met de gebiedsvisie nodigen wij mensen en organisaties uit om met ideeën en voorstellen te komen die passend zijn bij De Purmer en die eraan bijdragen het leven, het ondernemen en het vertoeven in dit gebied nog aantrekkelijker te maken.

2.4 Gebiedsvisie en Omgevingswet

Alle gemeenten in Nederland zijn vanaf inwerkingtreding van de Omgevingswet verplicht om een Omgevingsvisie op te stellen. Het Rijk en de provincies moeten hun Omgevingsvisie reeds bij de inwerkingtreding van de Omgevingswet klaar hebben. Omgevingsvisies hebben geen bindend kader voor de burger, maar beschrijven wel de koers van het Rijk, provincie en gemeente. Met de gebiedsvisie wordt aangesloten op en wordt bijgedragen aan de opgaven en ambities die in de omgevingsvisies van het Rijk en de provincie opgenomen zijn (zie paragraaf 2.5). Op onderdelen waar het 'schuurt' zoeken we elkaar op. Samen met de provincie, het waterschap en ondernemers en inwoners van de drie gemeenten wordt gewerkt aan een aantrekkelijke en vitale polder De Purmer.

De Omgevingswet richt zich op het werken aan een gezonde en veilige leefomgeving en introduceert daarvoor diverse instrumenten, waaronder de Omgevingsvisie. Deze moet kaders op hoofdlijnen geven voor de toekomstige ontwikkeling van een gemeente. De kaders en ambities uit de Omgevingsvisie kunnen vervolgens uitgewerkt worden in Programma's. Programma's kan men zien als het huidige gemeentelijke, sectorale beleid, uitvoeringsprogramma's en bijvoorbeeld ook gebiedsvisies. De Omgevingsvisie

en de programma's worden vervolgens vertaald in het Omgevingsplan. Het Omgevingsplan is de opvolger van het bestemmingsplan onder de Omgevingswet, met daarin ook alle lokale regels en verordeningen die betrekking hebben op de leefomgeving. Wanneer een initiatief niet past binnen het Omgevingsplan, maakt de gemeente een afweging met behulp van de Omgevingsvisie en onder andere de programma's.

2.5 De opgaven voor De Purmer

Er komen veel opgaven op de gemeenten af, waarop we goed voorbereid willen zijn en samen met inwoners, ondernemers en partijen uit de samenleving mee aan de slag gaan. Het traject van deze visie helpt hierbij. Denk aan de energietransitie en de klimaatadaptatie waar regionaal en nationaal afspraken over gemaakt zijn. En bijvoorbeeld ook aan het streven naar een toekomstbestendige landbouw en in combinatie daarmee de noodzaak om de biodiversiteit te versterken. Kijkend naar de demografische ontwikkelingen is sprake van meer vergrijzing en minder jongeren. Dit heeft gevolgen voor de woningvraag, de voorzieningen, de arbeidsmarkt en de inrichting van de openbare ruimte. Vergrijzing is een nationale ontwikkeling. Samen met de toenemende behoefte aan vrijetijdsvoorzieningen biedt dit kansen voor ons.

Maar waar kunnen nog woningen gebouwd worden? Het alsmaar verder inbreiden mag niet ten koste gaan van het groen in de dorpen, want er ligt ook een opgave om verder te vergroenen met het oog op een gezonde leefomgeving, klimaatadaptatie en de biodiversiteit. Voor het wonen zijn twee locaties binnen De Purmer aangewezen, de ontwikkeling Oostflank (het gebied in de directe omgeving van het Purmerbos) en het landgoed Ilpenstein. Voor

eerstgenoemde loopt momenteel een separaat visietraject. Daarnaast is sprake van een toekomstige woonontwikkeling aan de westzijde van de kern van Volendam, de Lange Weeren. Grote delen van de omliggende veengebieden zijn beschermde natuurgebieden. Die liggen evenwel buiten De Purmer.
Al deze opgaven moeten in samenhang worden gezien. De uitdaging is om de goede verbindingen te leggen, leidend tot een mooiere en duurzamere Purmer.

2.6 Vertrekpunten

Belangrijke vertrekpunten voor de gebiedsvisie vormen de identiteit, de ontstaansgeschiedenis en de huidige situatie. De gebiedsvisie wordt daarnaast gebaseerd op gemeentelijk, regionaal en provinciaal beleid. Denk bijvoorbeeld aan de gemeentelijke Woonvisies, de concept- of ontwerp-Omgevingsvisies, Mobiliteitsvisies, Voedselvisie Noord-Holland 2030, Omgevingsvisie Noord-Holland 2050, Omgevingsverordening NH2022, Leidraad Landschap en Cultuurhistorie Noord-Holland, Recreatief Grid Laag-Holland, Ruimtelijke Perspectieven Laag-Holland en de Regionale Energie Strategie (RES).

Daarnaast vormen de participatieresultaten en diverse werksessies belangrijke bronnen. Belangrijke meerwaarde van de gebiedsvisie is het in samenhang brengen van al het beleid rondom de leefomgeving en een concretisering daarvan voor de verschillende gebieden. Ten slotte is gekeken naar de trends en ontwikkelingen in de maatschappij, die in de toekomst hun weerslag hebben op De Purmer.

De visiekaart geeft een overzicht van onze ambities en de hoofdlijnen van de gebiedsvisie in een notendop. De ambities willen wij samen met de maatschappelijke partners, de ondernemers en de inwoners bereiken. Zelfredzaamheid is hierin een sleutelbegrip. Er is ruimte voor initiatief en daar waar mogelijk ondersteunt en faciliteert elke gemeente. Hierbij kijken we verder dan de gemeentegrenzen: regionale samenwerking is immers van groot belang.

2.7 De uitgangspunten voor de gebiedsvisie

Op basis van het participatietraject zijn er diverse uitgangspunten geformuleerd, die ten grondslag liggen aan deze gebiedsvisie. De uitgangspunten zijn gerubriceerd naar de zes thema’s uit de inventarisatie. Voor de uitgangspunten en de achtergronden daarbij verwijzen we kortheidshalve naar de Ophaal- en uitgangspuntennotitie Strategische Gebiedsvisie De Purmer.

2.8 Leeswijzer

Na dit introducerende hoofdstuk wordt in hoofdstuk 3 ingegaan op de bestaande kernwaarden van De Purmer en wordt aangegeven hoe de Provincie Noord-Holland in haar beleid dit gebied positioneert. In hoofdstuk 4 wordt het integrale ontwikkelperspectief beschreven en wordt vanuit 3 verschillende perspectieven (die zijn beschreven in bijlage 2) één ontwikkelingsbeeld gesmeed, dat recht doet aan alle voor De Purmer belangrijke functionele sectoren. In het afsluitend hoofdstuk 5 wordt ten slotte het vervolg geschetst en wordt kort ingegaan op de relatie van de integrale gebiedsvisie met andere gemeentelijke plannen en visies.In bijlage 1 worden de trends en ontwikkelingen geschetst binnen de relevante sectoren, die van invloed zijn op de toekomst van De Purmer. Bijlage 2 schetst drie perspectieven voor het visiegebied, drie mogelijke ontwikkelingsrichtingen bezien vanuit een belangrijke sector plus overkoepelende energie-sector. Deze gaan in hun uitwerking redelijk ver en hebben de bedoeling te prikkelen en om de discussie op gang te krijgen.

3 Kernwaarden van De Purmer

3.1 Historie

De Purmer is een voormalig meer, zoals er in Noord-Holland meerdere waren in de 16e eeuw. In de loop der tijd kregen de golven van het meer steeds meer vat op de omringende veenlanden en werden de meren groter. In 1618 is men begonnen met het droogmalen van het gebied en in 1622 viel De Purmer droog (figuur 4). In het zuidelijkste puntje ligt de Nes, een voormalig schiereiland dat door de inpoldering is opgenomen in De Purmer.

De Purmer is een droogmakerij en kent een symmetrische opbouw, met de middenas in de lengterichting van de polder. Vanaf deze as zijn de ontginningsblokken zo regelmatig mogelijk uitgezet. Het verkavelingspatroon van De Purmer lijkt ouder dan dat van de nabijgelegen droogmakerij de Beemster, maar eigenlijk betreft het een doorvertaling van de verkaveling van de Beemster. De kernkwaliteiten van de Beemster zijn onder andere de symmetrische opbouw, het dambordvormig kavelpatroon en de dorpen op de belangrijkste kruisingen van wegen. In samenhang heeft dit aanleiding gegeven om dit gebied aan te wijzen als Unesco-werelderfgoed. Deze kwaliteiten zijn voor een belangrijk deel eveneens in De Purmer aanwezig. De Purmer is eeuwenlang ingericht en gebruikt voor de landbouw. Vanaf de jaren ‘80 van de vorige eeuw breidde de stad Purmerend uit in oostelijke richting, in De Purmer. Het resulteerde in een van de weinige plaatsen in Noord-Holland waarbij op grote schaal de ringdijk van een droogmakerij overgestoken werd met woningbouw.

Purmerend heeft twee woonwijken in De Purmer gebouwd, Purmer-Noord en Purmer-Zuid. Ook industrieterrein De Baanstee is in de droogmakerij ontwikkeld. Doordat de verstedelijking daarna minder sterk doorzette en ook in een andere richting geschiedde, kon het Purmerbos worden aangelegd. Dit bos is het enige grote bosgebied in de regio Laag Holland.

In 2022 was De Purmer precies 400 jaar oud. Vanaf de inpoldering was De Purmer een landbouwgebied voor voedselproductie en diende deze als graanschuur voor de regio. Op de vruchtbare kleigronden van de voormalige zeebodem gedijt de landbouw goed. In het oostelijke en zuidelijke deel van De Purmer is de originele structuur het best bewaard gebleven. Hier vinden we nog het authentieke landschap van de droogmakerij.

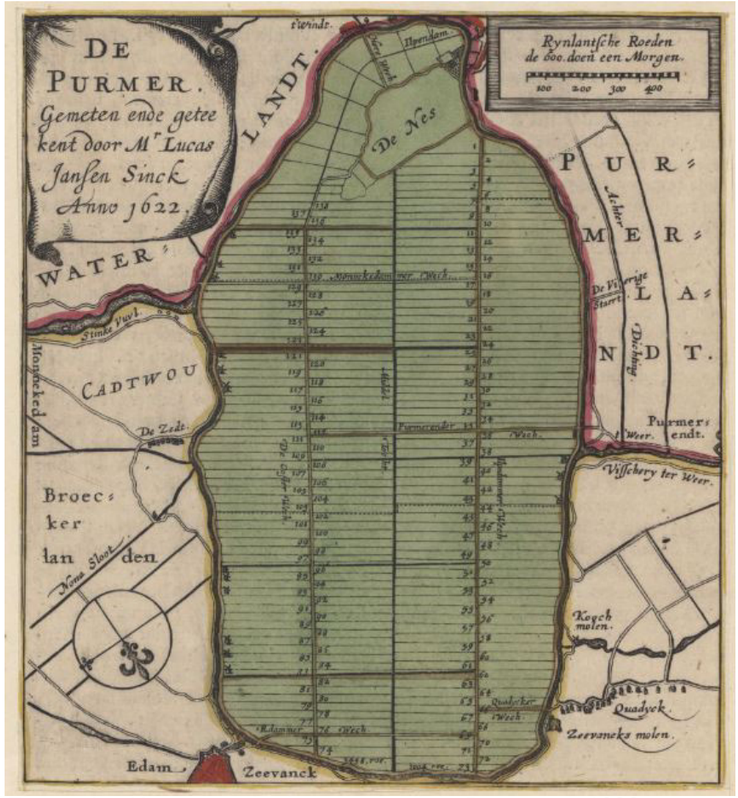

Figuur 4: Kaart van de droogmakerij de Purmer uit 1622

3.2 Landschappelijke karakteristiek

De Purmer is een grote droogmakerij en is dus deels verstedelijkt (zie figuur 5 en 6). De droogmakerij is rechthoekig verkaveld. De grote kavels, het diverse gebruik van het land, de grotendeels rechtlijnigheid van de kavelopzet plus de lage ligging staan in contrast met het omringende veenweidegebied. Van oorsprong komt bebouwing alleen voor langs de langgerekte linten in de lengterichting van de polder.

Openheid en ruimtebeleving

De meeste droogmakerijen in Noord-Holland zijn relatief klein en worden begrensd door lage dijken. Deze kleine droogmakerijen doen vaak mee in de open ruimtebeleving van het veenweidelandschap. De Purmer is hierop een uitzondering. De polder wordt begrensd door een ringdijk. Door de hoogte vormt deze ringdijk een begrenzing van de openheid. De dijk is een herkenbare ruimtelijke drager van de identiteit van het gebied.

Vanaf de dijk heb je een open en weids uitzicht op het landschap. Daarnaast is vanaf deze dijk het contrasterende landschap goed zichtbaar met aan de ene zijde het kleinschalig verkavelde veenweidegebied en aan de andere zijde de grootschalige blokverkaveling van De Purmer. Doordat Purmerend over de ringdijk uitgebreid is, is de ruimtebeleving rond de stad beperkt. Daarnaast is de ringdijk als grote verbonden structuur hierdoor ook niet meer als geheel herkenbaar.

Ringdijk

Ringvaart

Agrarisch lint

Stolpboerderijen

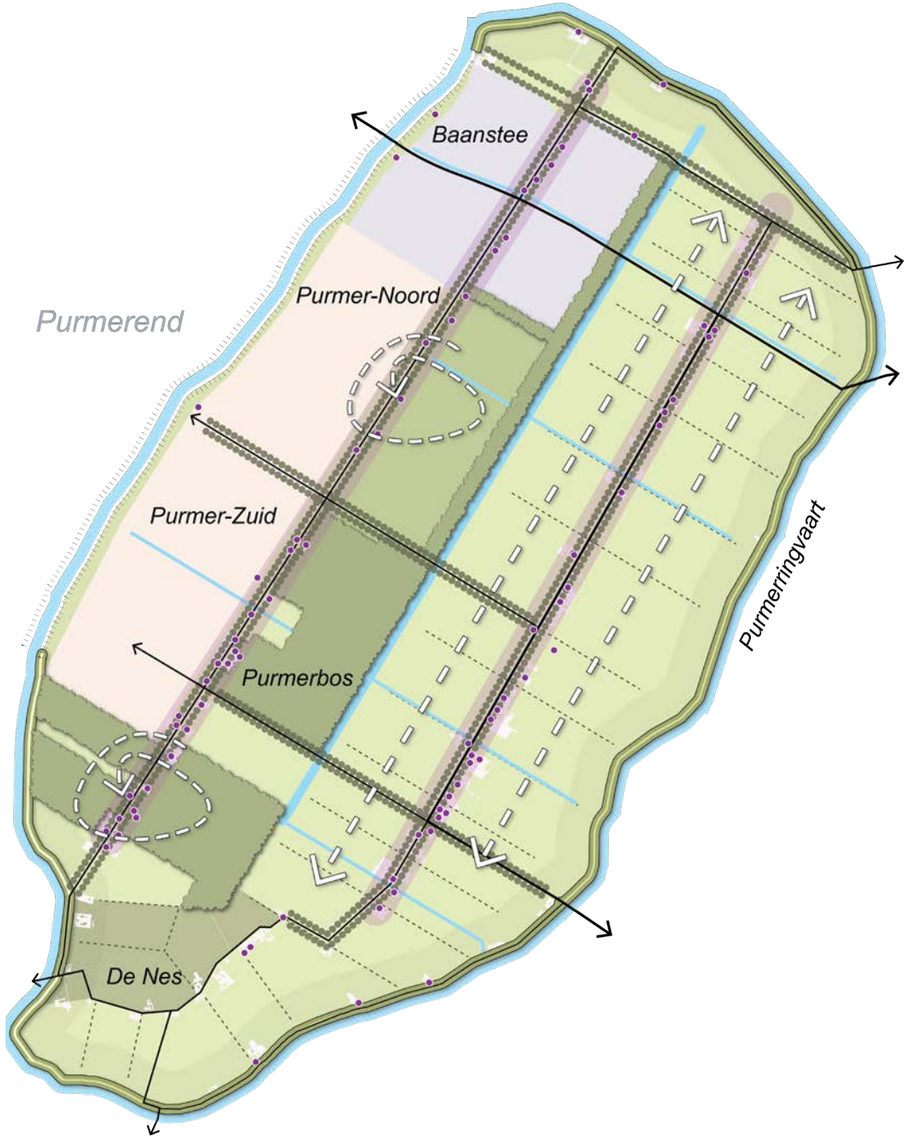

Gebiedskarakter

Ruimtelijke dragers

- Ringdijk- en vaart Purmer
- Polderassen
- Besloten Purmerbos
- Verkavelingsrichting
- Bomenrijen langs wegen
- Tochten

Openheid en ruimtebeleving

- Ontsluiting met omgeving
- Lange zichtlijnen in de droogmakerij
- Stolpboerderijen aan het lint
- Oude polderstructuur De Nes

Figuur 5: Gebiedskarakterkaart: oostelijke en zuidelijke deel is het authentieke landschap

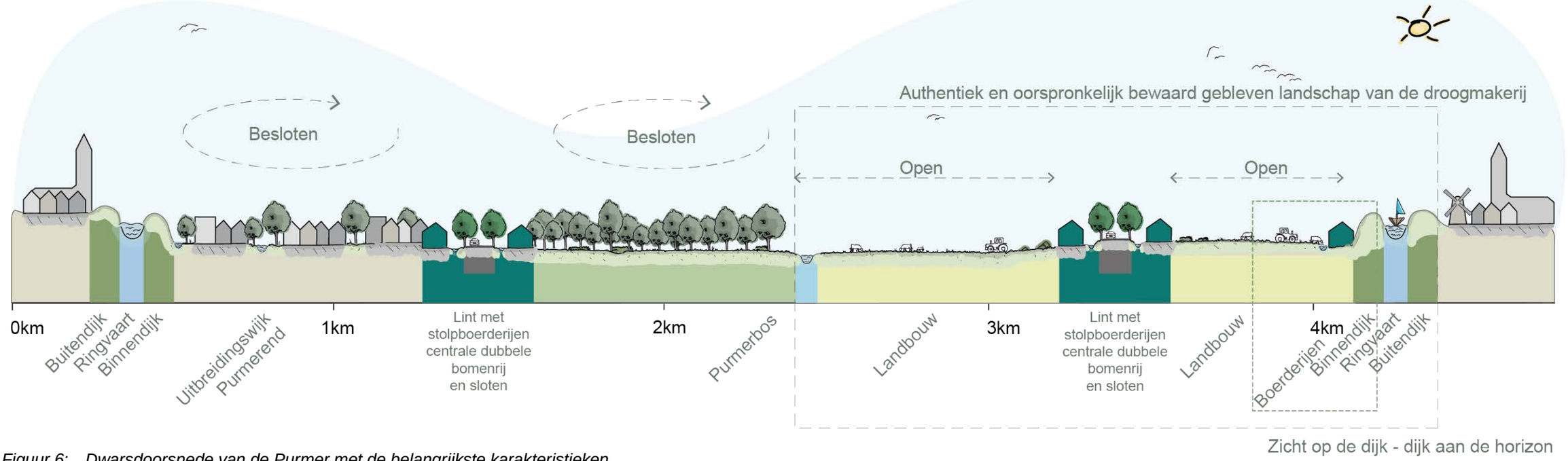

Figuur 6: Dwarsdoorsnede van de Purmer met de belangrijkste karakteristieken

Ruimtelijke dragers
De meest prominente ruimtelijke drager is de ringdijk en ringvaart rondom de polder. Binnen De Purmer vormen de rechte verkaveling, de watertochten, de lange boerderijlinten met de kenmerkende (stolp)boerderijen, de sloten en bomenrijen de andere ruimtelijke dragers. Bijzonder aan De Purmer is dat de kreek die de verbinding vormde met de Zuiderzee (Purmer Ee) nog aanwezig is. Tussen deze ruimtelijke dragers ligt een open landschap met weidse vergezichten. Door dit open karakter zijn de dragers goed zichtbaar in het landschap.

De landbouw speelt in De Purmer een belangrijke rol. De gunstige verkavelingsstructuur, de hoogwaardige kwaliteiten, de vruchtbaarheid van de bodem met de diversiteit en veelheid van de agrarische ondernemingen maakt De Purmer gunstig om te boeren. Ook het Purmerbos is als drager te beschouwen. Hoewel het Purmerbos oorspronkelijk niet een authentiek element is van de droogmakerij, is het in de loop der jaren voor mensen en natuur een bepalend onderdeel van het landschap geworden.

3.3 Cultuurhistorie
In en rondom De Purmer liggen cultuurhistorische elementen. Deze geven veel waarden aan het gebied en maken het verhaal van dit bijzondere landschap beleefbaar.

De belangrijkste hiervan binnen De Purmer zijn:
- Monumentale/karakteristieke stolpboerderijen aan de boerderijlinten en aan de ringdijk;
- Gemaal uit 1875 (noordkop van De Purmer);
- Monumentale pastorie van Purmerkerk.

Rondom De Purmer zijn dit:
- De Beemster (UNESCO werelderfgoed)
- Stelling van Amsterdam (UNESCO werelderfgoed)
- Binnenstad Edam (Rijksbeschermd stads- en dorpsgezicht)
- Binnenstad Monnickendam (Rijksbeschermd stads- en dorpsgezicht)
- Historische centra Purmerend, Volendam en Ilpendam

Deze cultuurhistorische elementen dragen bij aan de beleving van De Purmer en het omringende gebied. Zo maken de historische en monumentale stolpboerderijen de boerderijlinten bijzonder.

3.4 Landschappelijke waarden
In en rondom De Purmer zijn er plekken die een planologische beschermde status hebben als natuurgebied of als plek worden aangemerkt met aardkundige waarde van de bodem of ondergrond (zie figuur 7).

Natuur
Grote delen van de omliggende veengebieden zijn beschermde natuurgebieden (met uitzondering van o.a. het gebied van de Lange Weeren). Deze Natura2000 gebieden[1] ten noorden en ten zuiden van De Purmer zijn verbonden via de ecologische verbindingszone Ringvaart (onderdeel van het Natuurnetwerk Nederland[2]). Het Purmerbos maakt eveneens onderdeel uit van het Natuurnetwerk Nederland (NNN). Het Purmerbos is bijna 250 hectare groot en bestaat uit vier bospercelen, op sommige plekken gescheiden door graslanden. De percelen van het Purmerbos zijn voor de recreant met elkaar verbonden door een aantal paden.

Van oorsprong is het Purmerbos aangelegd als

[1]Natura 2000 is een Europees netwerk van beschermde natuurgebieden. In Natura 2000-gebieden worden plant- en diersoorten die in Europa bedreigd zijn en hun natuurlijke leefomgeving beschermd om de biodiversiteit te behouden.

[2]Het natuurnetwerk is een netwerk van gebieden in Nederland waar de natuur voorrang heeft. Het netwerk helpt voorkomen dat planten en dieren in geïsoleerde gebieden uitsterven en natuurgebieden hun waarde verliezen.

multifunctioneel bos, gericht op houtproductie en recreatief gebruik. Het bos ligt op dezelfde hoogte als de polder, maar lager dan de aangrenzende woonwijken van Purmerend. Het zuidwestelijke deel van het bos is natter dan de rest van het bosgebied.

De natuurwaarden van het Purmerbos zijn op dit moment relatief laag. Het is een jong bos dat aangeplant is als productiebos. Het bevindt zich momenteel in de overgangsfase naar een meer gevarieerd bos. Het natuurtype ‘moeras’ beslaat slechts negen hectare van het totale bos, maar is ecologisch waardevol.

Aardkundige waarden

In De Purmer zijn twee plekken met aardkundige waarden. In het zuiden ligt het voormalig veenschiereiland De Nes (Ilpendam). De Nes is een oud laagveen poldertje bij Ilpendam dat al bestond voordat het Purmermeer in het eerste kwart van de 17e eeuw werd drooggemalen. Vanaf 1903 werd enkele tientallen jaren lang in het kleine poldertje De Nes het veen afgegraven. In het oosten ligt een voormalige binnendelta met kleidek, de Ee in De Purmer.

3.5 Omgevingsbeleid Provincie

Omgevingsverordening Provincie Noord-Holland

De Omgevingsverordening NH2020 biedt regels voor de fysieke leefomgeving en stelt regels waar gemeentelijke omgevingsvisies, omgevingsplannen en ruimtelijke ontwikkelingen aan moeten voldoen. De 32 meest waardevolle en kwetsbare landschappen in de provincie zijn aangewezen als Bijzonder Provinciaal Landschap (BPL). De Purmer grenst aan twee van zulke landschappen, te weten het BPL Waterland en het BPL De Zeevang. Daarnaast sluit het aan op het toekomstige woongebied De Lange Weeren.

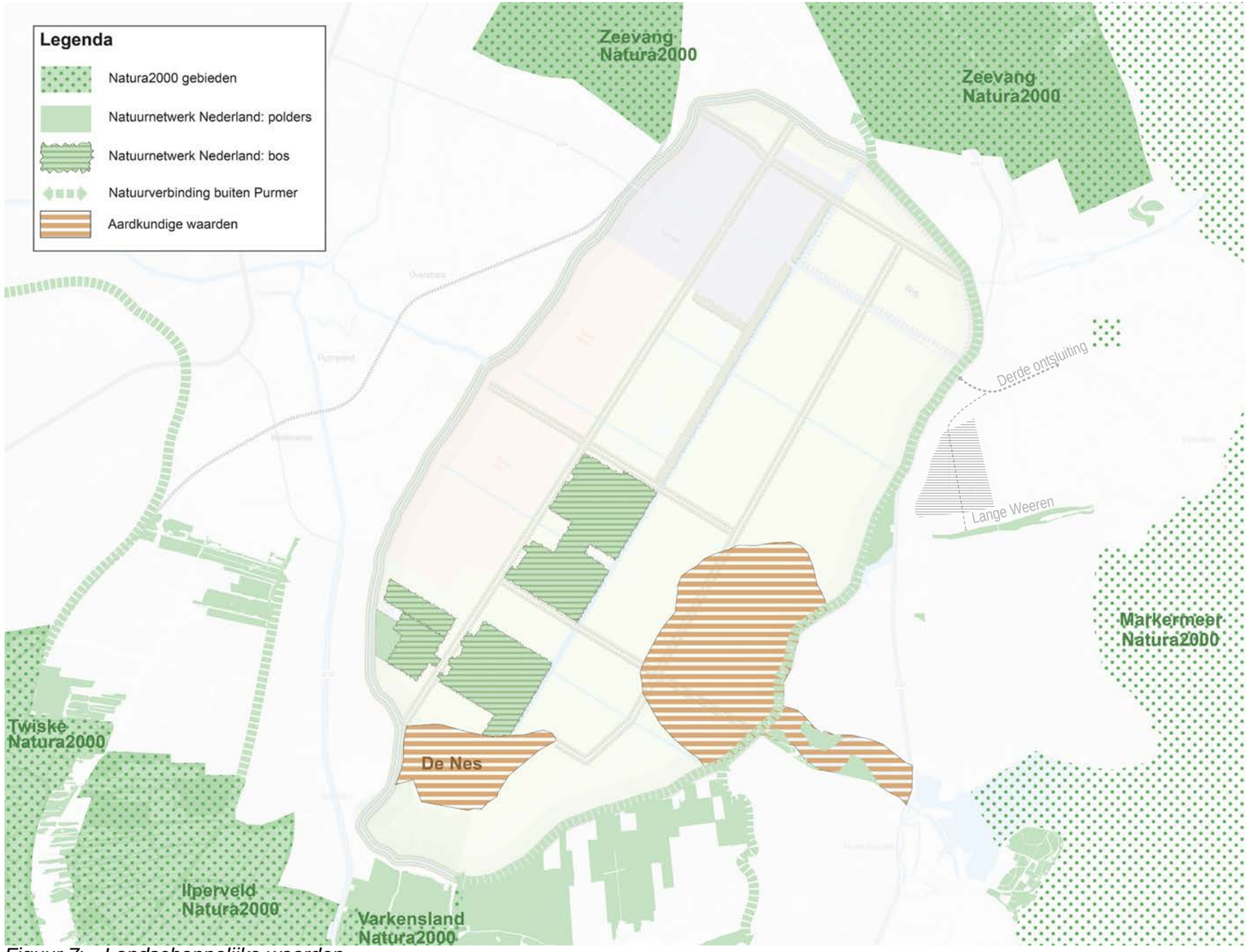

Figuur 7: Landschappelijke waarden

Leidraad Landschap en Cultuurhistorie (2018)
Op grond van de Omgevingsverordening dient de Leidraad Landschap en Cultuurhistorie (2018) betrokken te worden bij de inpassing van een nieuwe ruimtelijke ontwikkeling in het werkingsgebied Landelijk gebied waar De Purmer onder valt. Zo moet rekening gehouden worden met de ambities en ontwikkelprincipes van het toepasselijke ensemble en van de toepasselijke provinciale structuren. In de Leidraad maakt de droogmakerij De Purmer deel uit van het ensemble Waterland.

De kernwaarden van dit ensemble zijn:
- de landschappelijke karakteristiek: de landschapstypen en de belangrijkste kenmerken van deze landschappen.
- openheid en ruimtebeleving: de beleving van de vrije open ruimte, de horizon en de oriëntatiepunten.
- de ruimtelijke dragers: de driedimensionale structuren en lijnen die in het (vlakke) landschap het beeld bepalen en begrenzen. Denk hierbij aan bebouwingslinten, bomenlanen en dijken.

Linten zijn onlosmakelijk verbonden met het Noord-Hollandse landschap. Elk lint heeft een structuurdrager waaraan het lint is gegroeid, meestal een dijk, een weg, een kanaal of een vaart. Er zijn drie soorten linten: in het aaneengesloten dorpslint bevindt zich vaak het hart van een dorp. Er is beperkt zicht op het achterliggende landschap. Het open lint heeft meer ruimte tussen de bebouwing en relatief veel onbebouwde ruimte. Er zijn bredere doorzichten tussen de bebouwing naar het landschap. In het agrarisch lint overheerst het landschap; de bebouwing staat verspreid, soms op regelmatige en soms op onregelmatige afstand.

Binnen De Purmer is sprake van twee lintstructuren, de Oosterweg en de Westerweg. Hiervan is de Oosterweg als open/agrarisch lint nog het meest gaaf en waardevol en daarmee grotendeels behoudenswaardig.

De linten zijn aan verandering onderhevig (door bijvoorbeeld inbreiding, schaalvergroting e.d.). Essentieel voor de kwaliteit van het Noord-Hollandse landschap is dat de veranderingen in de linten gepaard gaan met behoud, en liefst versterking, van de kwaliteit en identiteit ervan.

Zienswijzen op de Omgevingsverordening
De drie gemeenten hebben, individueel of in MRA - en/ of deelregio Zaanstreek-Waterland-verband, zienswijzen ingediend op herzieningen van de Omgevingsverordening NH2020 en NH2022.

Samengevat betroffen die zienswijzen onder meer de beperkende effecten die volgen uit de werkingsgebieden MRA Landelijk Gebied en Bijzonder Provinciaal Landschap daar waar het gaat om toevoegen van nieuwe burgerwoningen of bedrijfswoningen, al dan niet door splitsing verkregen, de regelingen voor transformatie van bedrijfspercelen in linten en percelen van voormalige agrarische bedrijven, inclusief het vereveningsfonds.

Ruimtelijke handreiking Wind op land Provincie Noord-Holland (2021)
De provincie heeft in 2021 het beleid omtrent windmolens vastgesteld. Hierin worden ook zogenaamde microturbines vermeld, windmolens met een ashoogte van 15 meter. In tegenstelling tot de grote turbines zijn kleine windturbines makkelijker in te passen in de omgeving. Het rendement van kleine windturbines is sterk afhankelijk van omgevingsfactoren. Een open omgeving rondom de turbine draagt bij aan een hogere opbrengst. De volgende aspecten spelen een rol bij de beleving van kleine windturbines: hoogte van de mast, omvang van de rotor, rust versus onrust, hoofdvorm, opmaak.

Richtlijnen en ontwikkelprincipes van de microturbines zoals door de provincie zijn vastgelegd:
- De provinciale omgevingsverordening biedt in potentie ruimte voor veel kleine windturbines in Noord-Holland. Om risico op verrommeling van het landschap te verkleinen hecht de provincie aan een goede landschappelijke inpassing;
- Volgens de Omgevingsverordening mag er maximaal één kleine windturbine worden gebouwd op een bouwperceel met een agrarische functie of op een bouwperceel met een niet-agrarische functie van minimaal één hectare groot.

De provinciale ontwikkelprincipes voor kleine windturbines zijn:
- Zie de windturbine als onderdeel van of in relatie met het bestaande ensemble van bebouwing en beplanting;
- Plaats de windturbine op een ondergeschikte positie ten opzichte van de representatieve voorzijde van het bouwvlak (dit is een vlak dat in het bestemmingsplan is vastgelegd als zone waarin gebouwen en bouwwerken mogen worden opgericht);
- Behoud afstand tot historisch of landschappelijk waardevolle structuren of elementen;
- Draag zorg voor een niet te hoog opgaande, groene inpassing van de windturbine op het bouwvlak.

De Ruimtelijke handreiking Wind op land is inmiddels opgesteld als bijlage en toevoeging bij de Leidraad

Landschap en Cultuurhistorie. Deze handreiking gaat in op zowel kleine als grote turbines. Aanvragen voor windturbines worden, naast het gemeentelijke beleid, ook getoetst aan de provinciale omgevingsverordening en dus aan de Leidraad Landschap en Cultuurhistorie en aan deze handreiking.

Onderzoek inzake kleine windturbines en microturbines

De drie gemeenten nemen in regionaal verband deel aan een verkenning voor een beleidskader voor kleine windturbines, waaronder microturbines. Aanleiding hiervoor is de uitgekomen provinciale handreiking en diverse aanvragen. In de verkenning wordt onder meer een beleids- en gebiedsanalyse uitgevoerd, algemene kenmerken en uitgangspunten voor het plaatsen kleine windturbines en microturbines opgesteld alsmede gebiedsspecifieke uitgangspunten. De uitkomsten van het regionale onderzoek vormen input voor op gemeentelijk niveau te ontwikkelen beleid voor plaatsing van kleine windturbines en microturbines. De verwachting is dat dit regionale onderzoek in de loop van 2023 gereed zal zijn. De uitkomsten worden vertaald in gezamenlijk op te stellen beleid inzake windturbines in De Purmer.

In de verkenning worden de volgende stappen gezet:

1. Beleids- en gebiedsanalyse buitengebied gemeente Zaanstad en regio Zaanstreek-Waterland;
2. Algemene kenmerken en uitgangspunten plaatsing microturbines;
3. Functionele en ruimtelijke relatie tussen grote windturbines en microturbines;
4. Visualisaties en gebiedsspecifieke uitgangspunten plaatsing microturbines;
5. Uitwerking uitkomsten in een aparte Handreiking microturbines of eventueel een toevoeging aan de Notitie ruimtelijke inpassing zon en wind als een apart hoofdstuk.

4 Integraal ontwikkelperspectief

4.1 Inleiding

Het integrale ontwikkelperspectief is een samenstelling van drie ontwikkelperspectieven, met inbegrip van de mogelijkheden op het gebied van energie. Deze drie ontwikkelperspectieven zijn te vinden in bijlage 2. Hierin is verkend welke kansen er liggen voor toekomstbestendige landbouw voor de regio, voor lokale recreatie en voor natuurontwikkeling. In het integrale ontwikkelperspectief komen de kansen die zijn ontdekt samen. In het bijgevoegde kaartbeeld (zie figuur 9) is de combinatie tussen de perspectieven gemaakt in de vorm van een integraal Ontwikkelperspectief.

4.2 Toekomstbestendige landbouw

Het verhaal van de landbouw is vooral een verhaal van transitie naar diversiteit en kleinschaligheid van de landbouw die meer gericht is op de regio. Met behoud van en inspelen op de kernwaarden van De Purmer. Kernwoorden voor toekomstbestendige landbouw in De Purmer zijn ‘combineren’ en ‘diversiteit’. De synergie ontstaat door in te zetten op de diversiteit die De Purmer te bieden heeft en daarbij de juiste combinaties weten te maken. Zowel voor De Purmer in relatie tot de omgeving als voor de verdienmodellen van agrarische ondernemers. Het is een vergezicht voor de landbouw, een toekomstperspectief voor boeren die mogelijkheden en kansen biedt, het is geen dwingend perspectief. In dit toekomstperspectief gaat het er om dat er een sterkere directe relatie en verbinding ontstaat tussen agrarische ondernemers met de consumenten uit het omliggende stedelijk gebied. In deze transitie staat ‘stimuleren’ en ‘kansen scheppen’ centraal voor agrarische ondernemers, in plaats van ‘dwingen’. Daarbij vindt grotendeels een omschakeling plaats van veeteelt voor de wereldmarkt naar teelt van voedselgewassen en biobased grondstoffen als bouwmateriaal voor de regionale markt. Ofwel, een transitie naar een multifunctioneel landbouwgebied met gecombineerde landbouwvormen: akkerbouw, akkermatige tuinbouw, veeteelt en eventueel agroforestry[5] ter plaatste van bestaand bos.

Zo wordt gewerkt aan hoogwaardige voedselproductie in een gevarieerd landschap. Landbouw blijft daarbij de hoeder van de landschappelijke waardes zoals openheid en doorzichten. Lage teeltgewassen lijkt daardoor de passende keuze. Essentieel is het om te richten op een duurzame toekomst. Kringlooplandbouw, precisielandbouw, natuurinclusieve landbouw, biologische landbouw en regeneratieve landbouw zijn voorbeelden van routes naar duurzame landbouw. Belangrijk is om ondernemers te stimuleren en ondersteunen om mee te gaan richting duurzame landbouw. Rust creëren door in het oostelijk deel van De Purmer niet méér landbouwgrond af te staan behoudens in de noordkop en ter plaatse van landgoed ilpenstein vormt daarbij de basis voor ondernemers om te kunnen investeren in de toekomst

De transitie in de landbouw naar voedselproductie voor de lokale consumenten gaat samen met meer vrijheden voor verbreding van agrarische nevenactiviteiten op het boerenerf, zoals een boerderijwinkel voor de verkoop van ter plaatse verbouwde groenten, een zorgboerderij of kleinschalige recreatie (zie figuur 8). Welke mogelijkheden hiervoor exact zijn moet in het vervolg worden bepaald, zodra het nieuwe Omgevingsplan voor elke gemeente wordt opgesteld. Voorop staat daarbij maatwerk en de maatschappelijke meerwaarde die de nevenactiviteiten kunnen bieden. Centraal in het gebied tenslotte is idealiter ruimte voor een zogenaamde voedselhub, waar producten samenkomen en logistiek van en naar de consument wordt gereguleerd.

Ten slotte dient te worden vermeld dat de rol en mogelijkheden van gemeenten klein tot zeer beperkt is daar waar het gaat om agrarische wet- en regelgeving.

4.3 Lokale recreatie

Het belangrijkste uitgangspunt voor de lokale recreatie is om het landschap beleefbaar te maken. De Purmer is nu vooral een doorgangsgebied voor recreatie. Door de recreatieve routes uit te breiden en te koppelen aan de cultuurhistorische identiteitsdragers van het landschap, zoals de boerderijlinten, de watertochten en de ringdijk en ringvaart, worden deze cultuurhistorische en

[5]Agroforestry of boslandbouw betreft landgebruiksystemen waarbij het planten en/of actief beheren van bomen wordt gecombineerd met landbouw of veeteelt

landschappelijke identiteitsdragers versterkt en beleefbaar. Het nieuwe fietspad naast de N244, dat wordt doorgetrokken via de nieuwe 3e ontsluiting in Edam-Volendam, is een onderdeel daarvan. Hierdoor ontstaat een fijnmazig recreatief netwerk en worden recreatieve rustpunten en natuurgebieden in en om De Purmer met elkaar verbonden. De aanleg van nieuwe, doorvaarbare bruggen over of veren in de Purmerringvaart spelen hierbij een cruciale rol. Ook liggen er kansen op strategische plekken waar recreatieve routes samenkomen voor de ontwikkeling van nieuwe rustpunten met voorzieningen zoals kleinschalige horeca, toiletvoorzieningen, oplaadpunten en aanlegsteigers. Binnen het nieuwe recreatieve netwerk worden twee routes opgewaardeerd als hoofdfietsroutes, bijvoorbeeld als snelfietsroutes die vanaf de stations in Purmerend het achterland en de historische plaatsen Edam, Volendam, Katwoude en Monnickendam met elkaar verbinden. Op die manier wordt ook geïnvesteerd in duurzame mobiliteit.

4.4 Natuurontwikkeling

Natuurontwikkeling draagt eraan bij om het buitengebied, de biodiversiteit en onze landbouw gezonder te maken voor in de toekomst. De Purmer kan hier een belangrijke rol in spelen door de omliggende natuurgebieden, Zeevang in het noorden en het Ilperveld in het zuiden, met elkaar te verbinden. Twee robuuste ecologische verbindingszones (EVZ's) langs de Ringvaart en de Middentocht zorgen hiervoor. Met de dwarstochten als ecologische dwarsverbindingen worden de EVZ's aan elkaar gekoppeld. Deze dwarstochten worden gecombineerd met wandelroutes. In de noordelijke en zuidelijke kop van De Purmer monden de EVZ's uit in ecologische zones. Deze werken als natuurstapstenen die ervoor zorgen dat de natuur de omliggende natuurgebieden kan bereiken.
Zo ontstaat er in samenhang met een recreatief netwerk ook een natuurnetwerk waarbij de nadruk in de oost/west-richting ligt op recreatieve verbindingen en de nadruk in de zuid/noord-richting op natuurverbindingen. Het recreatieve en ecologische netwerk vormt als geheel een ruimtelijk raamwerk van natuurlijke, landschappelijke, cultuurhistorische en recreatieve hoofdstructuren. Deze samenhang komt mooi tot uiting op vele plekken zoals de dwarstochten, de ringdijk en ringvaart en het Purmerbos. Hier komen natuurontwikkeling, lokale recreatie en landbouw samen. Door het Purmerbos uit te breiden en de nu nog losse bosdelen met elkaar in verbinding te brengen komt er meer ruimte voor biodiversiteit en recreatie.

Bedrijvigheid	Detailhandel*	Woonvormen	Recreatie
• landbouwonderzoek- en experiment- en innovaties • flexplekken • creatieve ondernemingen • voedselverwerking en verpakking • voedselopslag en distributie	• boerderijwinkel • groenteboer • kaasboer • bakkerij	• kleinschalige (zorg) woonvormen • dagopvang • woonvormen voor seizoensarbeiders	• rustpunten/ toeristische overstappunten • kleinschalig toeristisch overnachten • ateliers • sport • pluktuinen en moestuinen • kleinschalige evenementen

Figuur 8: Mogelijkheden van nevenactiviteiten op boerenerven

*uitsluitend gerelateerd aan eigen productie

4.5 Energie

Energieopwekking uit zonnepanelen op daken lijkt het meest kansrijk te zijn voor De Purmer. Met name in bestaande woonwijken Purmer-Noord en Purmer-Zuid en op bedrijventerrein Baanstee. Voor nieuwbouwontwikkelingen in de Oostflank in gemeente Purmerend en de ontwikkeling in de noordkop van De Purmer in de gemeente Edam-Volendam (WVG gebied: gemengd/industrie en gemengd) is het streven dat deze energie-neutraal of energie-arm worden aangelegd. Ook andere kleinschalige vormen van energieopwekking die het landschap, natuur, cultuurhistorie en beeldkwaliteit zo minder mogelijk aantasten kunnen eveneens mogelijkheden bieden. Denk daarbij aan zonnepanelen op boerenschuren, stallen en binnen het agrarisch bouwblok op het eigen erf, kleinschalige windturbines op het eigen erf van agrarische bedrijven (onder voorwaarde van een goede landschappelijke inpassing; zie aangekondigd onderzoek diverse gemeenten) geothermie op het land en aquathermie in de ringvaart.

4.6 Woningbouw

Woningbouw beperkt zich tot de ontwikkeling van de Oostflank, de ontwikkeling van landgoed Ilpenstein en tot kleinschalige particuliere woningbouwinitiatieven in de vorm van tweede woningen voor opvolgers uit agrarische noodzaak, ten behoeve van mantelzorg en/of andere vormen van zorg in een agrarische setting. Deze worden momenteel onder strikte voorwaarden reeds toegestaan. De gemeenten zetten zich in voor een verruiming van deze kaders, mits er geen (milieu)belemmeringen zijn vanuit agrarische bedrijfsvoering in de directe omgeving. Tweede woningen mogen zich vestigen binnen het bouwvlak op boerenerven en dienen ondergeschikt te zijn in vorm en oppervlak aan de erfbebouwing. Voor transformatie van agrarische bedrijfspercelen in geval van stoppende of gestopte agrariërs en andere bedrijven, blijven de gemeenten zich inzetten voor aanpassing van de provinciale omgevingsverordening ten behoeve van verlaging van de sloopeis in de provinciale VAB-regeling en het afschaffen van de eis voor een vereveningsfonds.

Er is aandacht voor de hoogwaardige uitstraling van woningbouw naar de directe omgeving. De woningbouw van de Oostflank zal zoveel mogelijk in het groen worden ingepast dan wel met een zachte overgang naar het landschap worden vormgegeven.

Tenslotte dient in dit verband Buitenplaats Ilpenstein nog te worden genoemd als bijzondere ontwikkeling in de zuidpunt van De Purmer. Hoewel hier recreatie en horeca voorop staan als hoofdfuncties, wordt te zijner tijd de haalbaarheid onderzocht van aanvullende woningbouw, als onderdeel en kostendrager van de herontwikkeling van de vroegere buitenplaats. Mede omdat dit initiatief aansluit op de historische waarde van de Purmer zal het (cultuur)landschap worden versterkt.

4.7 Bedrijvigheid

Een belangrijk deel van de Purmer is in wezen te beschouwen als werkgebied, immers het betreft in hoofdopzet een landbouwgebied. Aan de noordkop van De Purmer is het Wvg-gebied aangegeven, waarbij aan de westzijde aangesloten wordt op het bedrijventerrein de Baanstee met een multifunctionele bedrijveninvulling. De oostzijde kenmerkt zich door een meer divers pakket aan mogelijke functies; te denken valt aan recreatie, agrarische bedrijvigheid, dienstverlening, sport en mogelijk enige woningbouw, mits passend binnen de milieucontouren van de ontwikkeling van industrie en gemengde functies. Daarnaast zal er ruimte zijn voor natuur en water. De ontwikkeling van dit gebied wordt uitgewerkt door de gemeente Edam-Volendam; in onderhavige visie wordt de locatie geduid en het perspectief ervan geschetst voor de toekomst.

4.8 Mobiliteit en infrastructuur

Ontwikkelingen op het gebied van mobiliteit en infrastructuur in De Purmer zijn vooral recreatief van aard. Zoals onder lokale recreatie wordt benoemd gaat het hierbij om de aanleg van nieuwe en het opwaarderen van snelfietsroutes, wandelroutes, fiets- en wandelverbindingen en vaarroutes. Met het opwaarderen en/of de aanleg van nieuwe snelfietsroutes (zoals die langs de N244 en de toekomstige 3e ontsluiting) tussen de stations in Purmerend; enerzijds met het achterland en de historische plaatsen Edam, Volendam, Katwoude en Monnickendam; anderzijds wordt duidelijk ingezet op verduurzaming van mobiliteit.

Ook stimuleert deze koers bewegen en gezondheid van bewoners. Voor de ontsluiting van het te ontwikkelen WVG-gebied en de woningbouw in de Oostflank is het uitgangspunt dat deze gebruik maakt van de bestaande infrastructuur binnen het bebouwde gebied van de Purmer en van de bestaande N244/N247. Verkeer wordt niet via de oostkant van De Purmer (Oosterweg e.d.) afgewikkeld, provinciale wegen uitgesloten.

4.9 Ontwikkelplannen in De Purmer

In het integrale ontwikkelperspectief zijn meerdere ontwikkelingen op de kaart gezet die een eigen traject volgen. Dit betreffen de woningbouwontwikkeling Oostflank en de aanleg van een nieuw bedrijventerrein en gemengd gebied in de noordkop. Voor deze ontwikkelingen volgt in andere, deels parallelle trajecten, de besluitvorming. Met name de bestuurlijke besluitvorming van gemeente Edam-Volendam om het WVG-gebied (gemengd/industrie en gemengd) in de noordkop van De Purmer te ontwikkelen heeft veel impact op het landschap en dient landschappelijk goed ingepast te worden. Ook de stedelijke rand in de Oostflank dient landschappelijk goed ingepast te worden, met een natuurlijke en groene, zachte overgang naar het buitengebied.

Voor beide ontwikkelingen geldt dat deze qua infrastructuur zodanig worden ontsloten dat geen sprake is van hinder van sluipverkeer door het landelijke deel van De Purmer, zoals Oosterweg, Edammerweg en Purmerenderweg; zowel door bedrijfsmatig transportverkeer als voor bewoners- en werknemersverkeer.

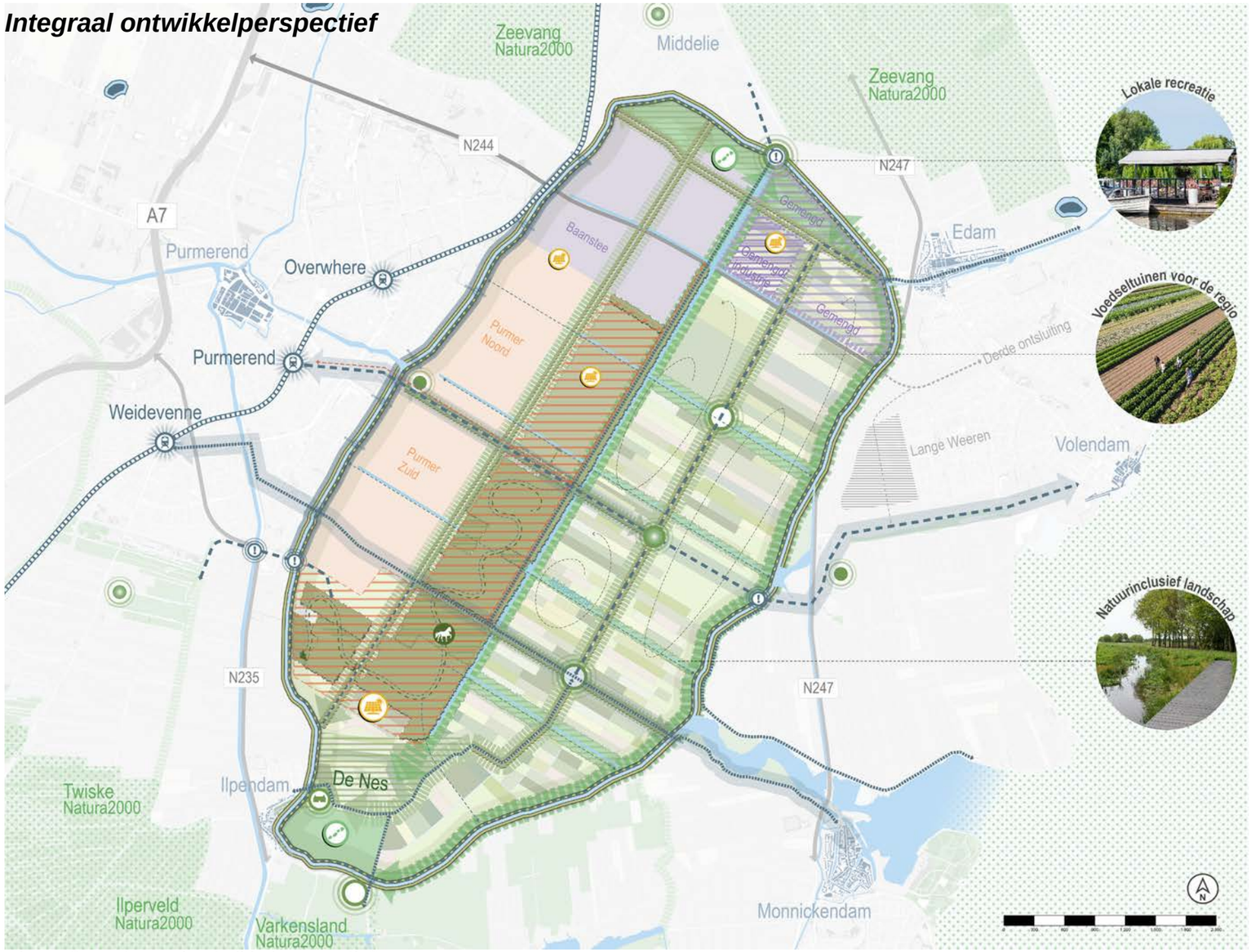

Figuur 9: Integraal ontwikkelperspectief

Legenda Integraal ontwikkelperspectief

Voedseltuinen voor de regio

- Veeteelt en weides (indicatief)
- Akkerbouw (indicatief)
- Tuinbouw (indicatief)
- Voedselhub (indicatief)

Lokale recreatie

- Bestaande fiets- en wandelroutes
- Nieuwe fiets- en wandelroutes (indicatief)
- Snelfietsroutes vanaf stations naar het achterland (Purmer, Edam, Volendam, Katwoude en Monnickendam)
- Deels nieuwe wandelroute door boerenland en Purmerbos (indicatief)
- Nieuw onverhard fiets- en wandelpad over gehele ringdijk (indicatief)
- Stations als poorten van het landschap en achterland
- Bestaande fiets- en wandelbruggen over de ringvaart
- Nieuwe fiets- en wandelbruggen of veerpont over de ringvaart (eventueel gecombineerd met aanlegsteigers) (indicatief)
- Ruiterpad door Purmerbos (indicatief)
- Toeristisch overstappunt (indicatief)
- Bestaande rustpunten
- Nieuwe rustpunten (indicatief)
- Ringvaart als vaarroute
- Belangrijke historische waterlopen
- Historische stadjes in verbinding met de ringvaart

Natuurinclusief landschap

Natuur rondom Purmer

- Natura2000 gebieden
- Natuurnetwerk Nederland
- Natuurverbinding

Ecologisch netwerk in de Purmer

- Ecologisch netwerk (bestaand)
- Ecologisch netwerk (nieuw/uitbreiding)
- Ecologische verbindingszone hoofdstructuren (ringvaart/ringdijk en Middentocht)
- Ecologische zone als stapstenen naar omliggende natuurgebieden en als groenblauw-compensatie
- Purmerbos voor recreatie en biodiversiteit
- Uitbreiding Purmerbos voor recreatie en biodiversiteit

Energie

- Energieneutrale nieuwbouw

Woningbouw

- Woonwijken Purmerend
- Purmerend Oostflank
- Buitenplaats Ilpenstein

Cultuurhistorie en landschap

- De Nes — Oude polderstructuur de Nes
- Dijk, Ringvaart — Zicht op de dijk vrij houden
- Ecologische zone ringvaart
- Beleving van de ringvaart in Purmerend versterken
- Lintstructuren versterken met behoud van de stolpboerderijen
- Boomrijen aan het lint
- Tochten
- Vergezichten in de droogmakerij
- Forten Stelling van Amsterdam

Bedrijvigheid

- Bedrijventerrein Baanstee
- WVG-gebied (gemengd/industrie en gemengd)

Mobiliteit en infrastructuur

- Hoofdroutes auto
- Spoor
- Busroute

4.10 Samenvatting

Samenvattend betekent dit integraal ontwikkelperspectief het volgende.

Toekomstbestendige landbouw

- Combinaties maken tussen landbouwvormen: zowel akkermatige tuinbouw, veeteelt en eventueel agroforestry ter plaatse van bestaand bos;
- Hoogwaardige voedselproductie in een gevarieerd landschap met multifunctioneel gebruik;
- Stimuleren en ondersteunen van ondernemers om mee te gaan richting duurzame landbouw;
- Rust creëren door niet méér landbouwgrond af te staan behoudens in de noordkop en ter plaatse van landgoed Ilpenstein vormt daarbij de basis voor ondernemers om te kunnen investeren in de toekomst;
- Voedselproductie voor regionale markt en wereldmarkt in balans;
- Meer vrijheid voor verbreding en nevenactiviteiten met maatschappelijke meerwaarde;
- Uitgaan van de landschappelijke kernwaarden van De Purmer;
- Kleinschalige particuliere initiatieven in de vorm van tweede woningen voor opvolgers uit agrarische noodzaak, ten behoeve van mantelzorg en/of andere vormen van zorg verruimen naar meer categorieën, mits milieuplanologisch inpasbaar.

Lokale recreatie

- Versterken of aanleggen van een doorgaand fiets- en wandelnetwerk, gekoppeld aan de landschappelijke dragers en historische plaatsen in het achterland;
- Opwaarderen van routes naar hoofdfietsroutes (oostwest verbindingen);
- Mogelijkheden voor creëren van rustpunten op plekken waar recreatieve routes samenkomen.

Natuurontwikkeling

- De Ringvaart en de Middentocht als twee robuuste ecologische verbindingszones (EVZ’s) zorgen voor de verbinding van omliggende natuurgebieden;
- De dwarstochten als ecologische dwarsverbindingen verbinden de EVZ’s aan elkaar. Deze dwarstochten kunnen worden gecombineerd met wandelroutes;
- Ecologische zones in de noordelijke en zuidelijke kop van De Purmer werken als natuurstapstenen tussen de EVZ's en omliggende natuurgebieden;
- Uitbreiding en verbinden van losse bosdelen van Purmerbos zorgt voor meer mogelijkheden voor biodiversiteit en recreatie.

Energie

- Energieopwekking uit zonnepanelen op daken op boerenschuren- en stallen, woonwijken en bedrijfspanden;
- Energie-neutraal of energie-arm ontwikkelen van nieuwbouw in De Purmer, zoals Oostflank in gemeente Purmerend en de ontwikkeling van het WVG-gebied (gemengd/industrie en gemengd) in de noordkop van De Purmer in de gemeente Edam-Volendam;
- Kleinschalige windturbines op het eigen erf van agrarische bedrijven (onder voorwaarde van een goede landschappelijke inpassing; zie aangekondigd onderzoek verschillende gemeenten);
- Geothermie op het land en aquathermie in de ringvaart.

Woningbouw

- Woningbouw beperkt zich tot de ontwikkeling van de Oostflank, Buitenplaats Ilpenstein en enkele kleinschalige initiatieven.

Bedrijvigheid

- Aan de noordkop van De Purmer is het Wvg-gebied aangegeven, waarbij aan de westzijde aangesloten wordt op het bedrijventerrein de Baanstee met een multifunctionele bedrijveninvulling.

Mobiliteit en infrastructuur

- Ontwikkelingen op het gebied van mobiliteit en infrastructuur in De Purmer zijn vooral recreatief van aard, zoals versterken van snelfietsroutes, wandelroutes, fiets- en wandelverbindingen en vaarroutes;
- Inzetten op duurzame mobiliteit;
- De ontwikkeling van het WVG-gebied (gemengd/industrie en gemengd) en de woningbouw in de Oostflank maakt gebruik van bestaande infrastructuur binnen het bebouwde gebied van de Purmer en van de bestaande provinciale wegen. Er is geen sprake van extra verkeer c.q. belasting van het bestaande secundaire wegennet in oostelijk deel van De Purmer.

5 Verantwoording, werkwijze en vervolg

5.1 Participatie

Wij werken samen met de inwoners, ondernemers en organisaties aan een florerende en duurzame Purmer, waar het goed leven, ondernemen en recreëren is. Deze gebiedsvisie is mede gebaseerd op inbreng vanuit de samenleving opgehaald tijdens verschillende participatiesessies.

Naast de participatieresultaten is deze gebiedsvisie gebaseerd op vastgesteld beleid en beleid dat parallel aan de gebiedsvisie in ontwikkeling is, zoals de visie op de Oostflank in Purmerend en de omgevingsvisie met uitvoeringsstrategie van de gemeente Edam-Volendam.

5.2 Verantwoording doorlopen inspraakperiode

De ontwerp-gebiedsvisie ligt vanaf 4 juli 2023 voor eenieder ter inzage. Gedurende die termijn kan iedereen een zienswijze indienen bij de gemeenteraad van de eigen gemeente. De resultaten van zienswijzeperiode op basis van 3.4 Algemene wet bestuursrecht of de gemeentelijke inspraakverordening, betrekken de raden in hun debat over de vaststelling van de gebiedsvisie.
De ontvangen zienswijzen worden samengevat en beantwoord in een document ‘Zienswijzennota Strategische Gebiedsvisie De Purmer’.

5.3 Vaststelling en vervolg

De gebiedsvisie wordt door de drie gemeenteraden, elk voor haar eigen grondgebied, vastgesteld. De gebiedsvisie heeft een tijdshorizon tot en met 2035. Met de gebiedsvisie geven de raden de kaders op hoofdlijnen aan voor toekomstige ontwikkelingen in De Purmer en beschikken ze over een bouwsteen voor de vast te stellen of te wijzigen gemeentelijke Omgevingsvisie. Het vormt mede het kader voor de uitvoeringsstrategie van de Omgevingsvisie, zoals in Edam-Volendam aan de orde is.

Uitwerkingen van de doelen en hoofdlijnen uit de gebiedsvisie kunnen volgens de nieuwe structuur van de Omgevingswet in Programma’s worden opgenomen. De juridische vertaling van de gebiedsvisie vindt toekomstig plaats in het Omgevingsplan, de vervanger van de bestemmingsplannen. Het Omgevingsplan wordt wederom vastgesteld door de Raad.

Op deze wijze worden de doelen van de gebiedsvisie uiteindelijk overgenomen en vertaald in het nieuwe beleidsinstrumentarium van de drie gemeenten.

5.4 Verantwoording toepassing milieubeginselen en afweging Plan-m.e.r.-noodzaak

Wanneer een plan of visie kaderstellend is voor toekomstige m.e.r. (milieu-effect rapportage[6]) plichtige activiteiten is er een plan-MER nodig. Hierin verandert met de komst van de Omgevingswet weinig in vergelijking met de huidige Wet ruimtelijke ordening (Wro). Een plan-m.e.r. is, net als nu, verplicht als het plan of de visie kaderstellend is voor m.e.r.-(beoordelings)-plichtige besluiten of als een passende beoordeling moet worden gemaakt op grond van de Wet natuurbescherming.

Omdat de gebiedsvisie De Purmer hoofdzakelijk gebaseerd is op bestaand beleid en geen nieuwe, grote ontwikkelingen of besluiten bevat die niet eerst ook al als onderdeel van andere beleids- en visievorming aan de orde gekomen zijn, kiezen we ervoor om voor de gebiedsvisie zelf geen plan-m.e.r.-procedure te doorlopen.

Wanneer de inhoud van een ontwikkeling erom vraagt, zal de plan-m.e.r.-procedure gekoppeld worden aan de bewuste omgevingsvisie dan wel aan de planvorming voor het concrete initiatief zelf.

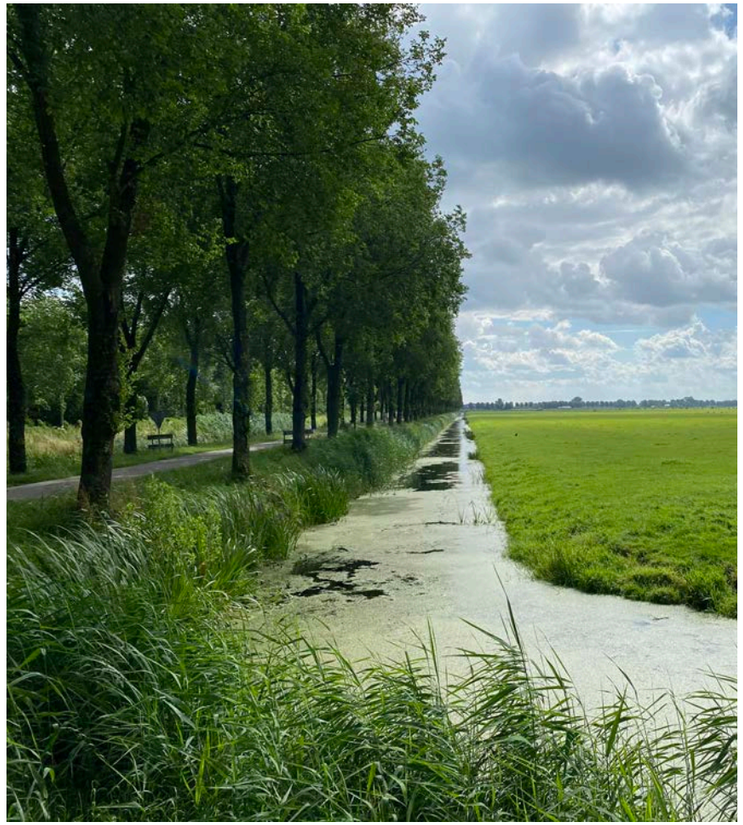

[6]Een milieueffectrapportage (m.e.r.) brengt de milieueffecten van een plan of project in beeld. De verwachte gevolgen worden beschreven in een milieueffectrapport (MER). Zo kan de overheid de milieueffecten meenemen bij haar besluit over het plan of project

Bijlage 1 - Trends en veranderende wereld

Trends en veranderende wereld

Inleiding
Naast de huidige waarden en randvoorwaarden van De Purmer (hoofdstuk 3) is het ook belangrijk om te kijken naar trends en ontwikkelingen die in de toekomst bepalend gaan zijn voor De Purmer. Zo kunnen we met de gebiedsvisie aansluiting vinden bij de trends en ontwikkelingen die spelen op het gebied van de thema's landbouw, energie, recreatie, mobiliteit, woningbouw en bedrijvigheid.

Landbouw
Door de coronapandemie, oorlogen en conflicten zijn efficiënte voedselketens verstoord. Gebrek aan voedsel is niet het probleem, maar de logistiek eromheen wel. Voedselzekerheid is daardoor verworden tot een belangrijk thema. In Nederland groeit het politieke bewustzijn over de strategische waarde van een sterke land- en tuinbouwsector.

Transitie naar duurzame landbouw
Door een groeiend bewustzijn over de impact van de voedselproductie op het milieu en de beschikbare ruimte, wordt steeds meer nagedacht over de toekomst van de landbouw. Het nieuwe (Europese) landbouwbeleid is thans volledig gericht op 'vergroening', waarvoor het huidige landbouwsysteem anders ingericht moet worden. Efficiënt gebruik van grondstoffen staat centraal, een transitie naar kringlooplandbouw is noodzakelijk.

Boeren hebben de keuze: kiezen voor standaard vergroeningsmaatregelen of veranderen naar een duurzamere werkwijze of agrarisch natuurbeheer. Onderdeel van de groene strategie is de korte keten, de van-boer-tot-bordstrategie. Ontwikkelingen binnen deze transitie naar meer duurzame landbouwsystemen zijn onder andere omschakeling naar biologische teelt, opzetten van circulaire voedselketens en de ontwikkeling van plantaardige eiwitproductie (de zogenaamde vleesvervangers).

Natuurinclusieve landbouw
Binnen het Europese landbouwbeleid is afgesproken dat in 2030 de kringlopen van grondstoffen en hulpbronnen zoveel mogelijk gesloten moeten zijn. Gelijktijdig moet de natuur in Nederland rijker, veelzijdiger en dus biodiverser zijn. Door de inzet van natuurinclusieve landbouw kan dit doel worden bereikt. Deze vorm van landbouw richt zich op de ontwikkeling van ecologische en economisch duurzame voedselproductie. De aanwezige natuur en het landschap worden hierbij zo weinig mogelijk aangetast en belast terwijl gelijktijdig de biodiversiteit wordt versterkt. Verbinding van natuur en landbouw staat hierin centraal.

Schaalvergroting en intensivering versus ecologisch, kleinschalig en lokaal
Door de toenemende vraag naar voedsel is een schaalvergroting en intensivering in de landbouw een zichtbaar gevolg. De druk op het natuurlijk systeem en de milieubelasting neemt hierdoor toe. Tegelijkertijd is sprake van een groeiend bewustzijn van de herkomst van ons eten in relatie tot gezondheid en milieu. Er is hierdoor sprake van een toename in de vraag naar ecologische, lokale (streek)producten. Steeds meer agrariërs spelen in op deze vraag. Voor de twee typen agrarische productiesystemen (grootschalige intensieve bedrijven versus lokale ecologische bedrijven) is het draagvermogen van het natuurlijk systeem essentieel.

Figuur 10: Trends landbouw

Recreatie
Recreatie en cultuur raken steeds meer met elkaar verweven qua product en doelgroepen. Dat is bij de grootschalige en commerciële cultuur- en recreatiefuncties het geval, maar ook in kleinschaliger functies. Clustering en verbinding van functies versterkt de ontmoetingsfunctie en leidt tot meer wervingskracht en bereik. Daarnaast is sprake van efficiënter ruimtegebruik en van exploitatievoordelen.

Meer heterogene recreatie
Door de groei van de bevolking, de vergrijzing en de toenemende vrije tijd neemt de recreatiedruk toe. Dit geldt met name voor de metropoolregio Amsterdam. Uit onderzoek door de provincie is gebleken dat in Noord-Holland rekening moet worden gehouden met een gemiddelde toename van 30% in de recreatiebehoefte tot 2040. Ook de deeleconomie heeft een grote impact op recreatie. Door het toenemende aanbod van kort-verblijf accommodaties zijn er niet alleen meer logiesbedden in steden, maar worden bezoekers veel meer (en beter) over de stad en de regio verspreid. Dit biedt mogelijkheden voor ondernemers buiten de stadcentra, maar leidt tegelijkertijd tot een maatschappelijke discussie over de overlast die bezoekers kunnen veroorzaken.

Door rondleidingen in steden, dorpen en in de natuur krijgen plekken meer betekenis. Maar bovenal duurzame keuzes zijn een voorwaarde in ons vrijetijdsgedrag. Rust en stilte worden de nieuwe luxe producten in de gastvrijheids-industrie. In de huidige hectische maatschappij is steeds minder tijd om even tot rust te komen. Hierdoor zien we een groei van wellness-accommodaties, natuurcampings en natuurbeleving. Onthaasten kan ook door wandelen en fietsen in de natuur. Met name door de komst van de e-bike is het bereik van de fietsers steeds groter geworden.

Trends in natuurrecreatie
Mensen hebben een groter besef gekregen van het milieu en de problemen binnen het milieu, zoals de opwarming van de aarde, de vervuiling en de ontbossing. Opvallend is de toename van het aantal leden van milieuorganisaties, maar ook de toenemende aandacht vanuit de overheid voor de milieuproblemen. Veel mensen willen hierdoor deelnemen aan ecotoerisme en activiteiten die een voordeel opleveren voor de lokale omgeving. Gezondheid en welzijn (psychische en fysieke gezondheid van de burgers) staan steeds meer centraal vanwege zaken als obesitas en stress. Natuurrecreatie is laagdrempelig en voor iedereen toegankelijk, voor alle soorten mensen wordt een gezonde leefstijl mogelijk gemaakt.

Figuur 11: Trends recreatie

Wonen
De komende decennia zullen wonen, werken en recreëren zich steeds verder concentreren in steden en stedelijke agglomeraties. De verstedelijking van Noord-Holland ontwikkelt zich meer en meer, maar dan wel in twee snelheden: ten noorden van de lijn Alkmaar-Hoorn is sprake van een woningbehoefte van 20.000 woningen tot 2040, ten zuiden van die lijn is dit 200.000 woningen tot 2040. In het zuiden van Noord-Holland zal de druk op de publieke ruimte in de stad en op het landschap rond de stad verder toenemen. De grenzen van de mogelijkheden om te intensiveren en te verdichten om zodoende het landschap open te houden en de kwaliteit van leven in de stad op peil te houden, komen in zicht. Dit terwijl de nabijheid van groen van economische waarde is voor steden met een snel groeiende kennisintensieve economie.

De druk op de woningmarkt zal verder toenemen, met een structurele stijging van de huizenprijs tot gevolg en daarmee belemmeringen voor starters en middeninkomens om in te stromen. Hoger opgeleiden concentreren zich vooral in historische kernen, dorpen en buurten. Starters en lager opgeleiden zijn steeds meer aangewezen op de naoorlogse uitbreidingswijken. Door de beperkte bouwcapaciteit (grondstoffen, stikstofproblematiek etc.) blijft de woningmarkt de komende jaren onder druk staan.

Wonen en de woonomgeving
Voor de komende jaren zijn diverse trends van invloed op het wonen en de woonomgeving. De druk op de ruimte in de steden vraagt om een efficiënter en flexibeler ruimtegebruik, niet alleen qua wonen en mobiliteit, maar ook bij voorzieningen.

Voorzieningen moeten aangepast worden op de vraag naar gezondheid, leefbaarheid en levendigheid. Er is daarnaast sprake van een toenemende aandacht voor verduurzaming

op woningniveau. Meer mensen renoveren (soms noodgedwongen) en verduurzamen hun woning, het aandeel groene labels groeit.

Er zijn steeds meer ouderen en zij blijven daarbij langer vitaal. Ouderen moeten steeds vaker langer thuis wonen, de woningen moeten hierop aangepast worden. Om zelfstandig wonende ouderen van de nodige zorg te voorzien wonen zij steeds vaker in verbinding met één of meerdere gemeenschappen. Mantelzorg is vaak noodgedwongen steeds vaker aan de orde. Ook het realiseren van woongemeenschappen is in trek. We wonen samen, zorgen samen en investeren samen. Tenslotte is sprake met een toenemende migratie, wat vraagt om tijdelijke huisvesting

Figuur 12: Trends woningbouw

dan wel aangepaste woonvormen.

Mobiliteit

De mobiliteitsbehoefte zal verder toenemen onder invloed van de bevolkingsgroei, met name in de stedelijke gebieden in het zuidelijke deel van Noord-Holland. Ook economische groei en toenemende welvaart (onder andere meer vrijetijdsbesteding) betekenen een toenemende mobiliteit. Er wordt daarnaast een verandering van nationale en internationale goederenstromen verwacht, waardoor een toename van vervoer van en naar de belangrijke distributie-hubs ontstaat.

De auto blijft de meest gebruikte modaliteit, al groeit het openbaar vervoer procentueel gezien sterker. Er zijn en komen technologische ontwikkelingen die het mogelijk maken het verkeer en transportsysteem efficiënter te organiseren, waardoor files tot het verleden behoren.

E-bike

De ontwikkelingen rondom de elektrische fiets gaan snel, de actieradius van deze fiets wordt steeds groter. Stijgende verkoop van de elektrische fiets en de brede acceptatie maakt elektrisch fietsen laagdrempelig. De ontwikkeling van speed-pedelecs (max. 45 km/u) versterkt dit. Op kortere afstanden is de elektrische fiets een serieus alternatief voor de auto. Afwegingen om te kiezen voor de fiets zijn ontspanning, gezondheid, gemak, lage kosten en een lage milieubelasting.

Verkeersveiligheid wordt daarbij een steeds groter issue. Het snelheidsverschil tussen verschillende typen fietsers wordt groter en de bestaande (fiets)infrastructuur is niet automatisch bruikbaar voor de hogere snelheden, hogere verkeersintensiteiten en nieuwe toepassingen (bijvoorbeeld e-bakfietsen). Het aantal ernstige verkeersongevallen met (e-)fietsers stijgt de laatste jaren. De fietsinfrastructuur zal structureel aangepakt moeten worden om het nieuwe fietsen in goede en veilige banen te kunnen leiden.

Openbaar vervoer

Het treinennet wordt toekomstig robuuster gemaakt waardoor het treinnetwerk minder storingsgevoelig en betrouwbaarder wordt. De frequentie op verschillende lijnen gaat omhoog. De verschillende OV-netwerken (trein, metro, tram, bus) worden in (hoog)stedelijke gebieden steeds meer op elkaar afgestemd en voorzieningen voor vóór- en natransport worden uitgebreid, met fietsenstallingen, P&R terreinen etc. In laag-stedelijke en landelijke gebieden wordt meer ingezet op OV op maat (vraag-gestuurd OV, regiotaxi's, belbusjes etc.). De OV-ontwikkelingen zijn algemeen gericht op het verbeteren van de ketenmobiliteit. Digitale platforms bieden reizigers informatie over de beste reisalternatieven en de kosten. Reizigers worden gestimuleerd een bewuste keuze te maken qua vervoersmiddel en worden daarin gefaciliteerd. Dit zou tot een gedragsverandering kunnen leiden naar meer hybride vormen van vervoerskeuzes. De kwaliteit en het gemak van het overstappen van het ene naar het andere vervoersmiddel speelt hierbij een grote rol. Er is tenslotte in het OV een omschakeling gaande naar het gebruik van duurzame energiebronnen, bijvoorbeeld in de vorm van meer elektrische bussen.

Figuur 13: Trends mobiliteit

Werken en bedrijvigheid
Op het gebied van economie zien we diverse trends. Onder invloed van binnenlandse factoren, zoals de vergrijzing en daarmee daling van beroepsbevolking en arbeidsproductiviteit, en onder invloed van mondiale economische ontwikkelingen, gaan we richting een bescheidener economisch groeipad. De klimaatverandering en de daaruit voortkomende noodzaak tot CO2-reductie en transitie naar duurzame energie, zal de huidige opbouw van de Noord-Hollandse economie doen veranderen. Met name energie-intensieve clusters rondom bijvoorbeeld logistiek en glastuinbouw zijn hier de gevolgen van. Deze ontwikkeling stimuleert de transitie naar een circulaire economie, waarbij afvalstoffen opnieuw worden gebruikt als grondstof voor nieuwe producten.

Het algemene beeld is dat onze economie in transitie is. Nieuwe sectoren komen op en traditionele economische dragers in Noord-Holland transformeren en zijn op zoek naar innovatie en nieuwe verdienmodellen. Welke effecten dit allemaal heeft op het gebruik van de leefomgeving laat zich moeilijk voorspellen.

Bedrijventerreinen verschieten van kleur
Industrieterreinen zijn langzamerhand veranderd naar bedrijven- en kantorenlocaties doordat steeds meer kleinschaligere en minder milieubelastende bedrijven zich hier hebben gevestigd. Door de verdere ‘verdienstelijking’ van de economie ontstaan steeds meer kennis- en dienstverlenende ondernemingen. Productieactiviteiten met veel werknemers worden meer en meer verricht in het buitenland. Bedrijventerreinen veranderen dus qua gebruik: enerzijds minder industrie en bedrijvigheid, anderzijds meer technologische en logistieke bedrijven met kantoorachtige werkzaamheden. Doordat de moderne bedrijven daarnaast ook steeds minder milieuhinder veroorzaken is functiemenging met andere stedelijke functies zoals wonen steeds meer inpasbaar.

Circulaire en duurzame economie
Klimaatverandering, stikstof, PFAS, het gasloos en circulair ondernemen zijn en blijven belangrijke thema’s voor bedrijven. Bedrijven moeten een klimaatneutrale en circulaire bedrijfsvoering nastreven. Door het implementeren van nieuwe productieprocessen waarbij de reststoffen weer als brandstof worden gebruikt en door het efficiënter en schoner maken van de energieopwekking voor bestaande productieprocessen kan dit worden bereikt.

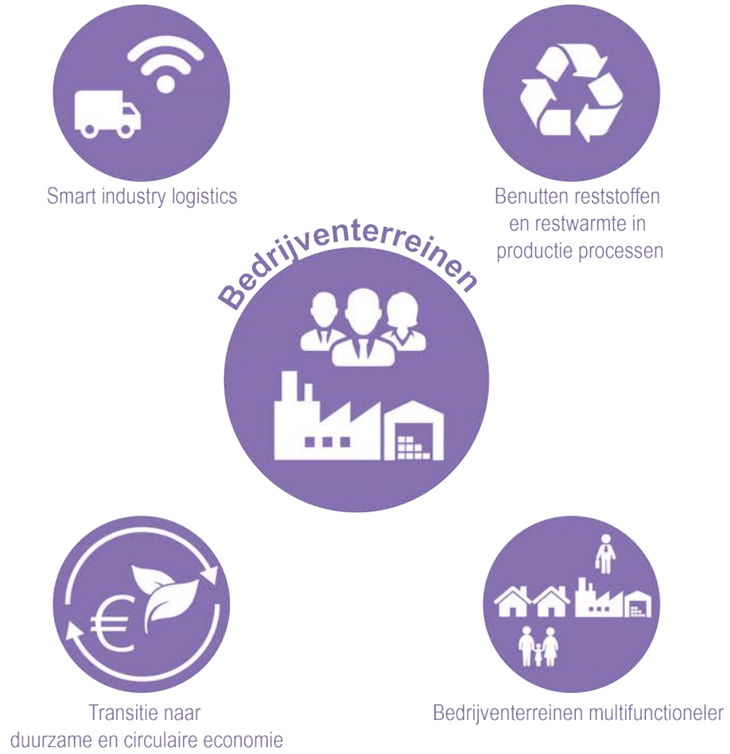

Figuur 14: Trends bedrijvigheid

Energie
De verandering van het klimaat waaronder opwarming van de aarde door de uitstoot van CO2, de wijzigende geopolitieke verhoudingen en op den duur ook de eindigheid van fossiele energiebronnen maken een volledige transitie naar hernieuwbare energiebronnen noodzakelijk. Met het Klimaatakkoord van Parijs is inmiddels wereldwijd overeenstemming om de opwarming van de aarde te beperken tot 2 graden Celsius, mede door de uitstoot van CO2 te minimaliseren.

In het sterk verstedelijkte zuidelijke deel van Noord-Holland is de ruimte voor grootschalige energieopwekking beperkt, waardoor de nadruk meer op besparing komt te liggen. Het noordelijke deel is echter minder dicht bebouwd, met veel laagbouw. Onzekere factor bij de energietransitie is de technologische ontwikkeling. Scenario's gaan uit van de huidige staat van techniek van duurzame energieopwekking. In de toekomst kunnen zich wellicht nieuwe mogelijkheden aandienen. Het is niet duidelijk hoe bij de energietransitie de overheid, het bedrijfsleven en de burgers zich tot elkaar moeten gaan verhouden. Het bewustzijn in de samenleving groeit, evenals de economische waarde van duurzame energie. We zien een toename aan initiatieven (zowel individueel als collectief) vanuit burgers op het gebied van energieopwekking en besparing. Ook komen steeds meer bedrijven op de markt die zich richten op de energieopwekking, opslag en transport.

Van centraal naar decentraal
Fossiele energiecentrales staan op centrale plekken in Nederland en bedienen vaak een groot gebied. Bij decentrale opwekking wordt de energie over meerdere plekken verspreid opgewekt. Decentrale opwekkingssystemen gebruiken vaak hernieuwbare energiebronnen, zoals wind en zon. Doordat energie dicht bij de gebruiker wordt opgewekt, vindt er minder verlies plaats tijdens het transport ervan. Overschotten worden terug geleverd aan het net of, nog beter, lokaal anders gebruikt of opgeslagen voor een later moment.

Zonne- en windenergie
Verdergaande technologische ontwikkelingen maken zonne- en windenergie steeds efficiënter. De weerstand vanuit de omgeving loopt verder op, met name de weerstand tegen (hoge) windturbines. Zonnepanelen in de vorm van zonneparken vergen weer veel schaarse ruimte en landbouwgrond. Goede ruimtelijke inpassing van zonne- en windenergie is hierom cruciaal. Doordat de opwekking van zonne- en windenergie afhankelijk is van de weersomstandigheden fluctueert de energielevering. Dit stelt eisen aan de opslag en distributie van de hiermee opgewekte energie. Enerzijds moet het regionale en landelijke energienet hierop aangepast worden, anderzijds kan via kleinschalige lokale energienetten de opgewekte energie verdelen op een kleinere schaal.

Figuur 15: Trends energie

Bijlage 2 - Beschouwing ontwikkelperspectieven

Beschouwing ontwikkelperspectieven

Inleiding
Om de kansen van De Purmer te verkennen en mee te liften op de trends zijn er drie ontwikkelperspectieven uitgewerkt met elk een eigen focus: 1. Focus op landbouw, 2. Focus op recreatie, 3. Focus op natuur. Voor het aspect energie is een algemeen perspectief geschetst, dat voor alle drie de perspectieven als basisprincipe geldt. Met de perspectieven wordt in kaart gebracht welke meerwaarde De Purmer kan hebben bij de betreffende thema's. In hoofdstuk 4 zijn de perspectieven gecombineerd waardoor synergie ontstaat naar een toekomstbestendige en waardevolle Purmer.

De input voor de perspectieven komen uit de analyses, trends, participatiesessies (zie separate Ophaal- en uitgangspuntennotitie), bestaande beleidsstukken en ontwerpend onderzoek. Daarnaast is in aanvulling op de participatiesessies ook samen met experts gekeken naar de geschiedenis, heden en toekomst van De Purmer.

Thematisch is gekeken naar de trends, ontwikkelingen, kansen en bedreigingen voor De Purmer. In aanvulling op de oorspronkelijke thema's is het thema landschap, groen en water toegevoegd.

In Purmerend is de Oostflank aangewezen als woningbouwlocatie, in Waterland wordt mogelijk het landgoed Ilpenstein ontwikkeld. In Edam-Volendam wordt het WVG-gebied tot ontwikkeling gebracht, met gemengd/industrie voor het westelijk deel en gemengd voor de rest van het gebied. De uitwerking van deze projecten is aan de individuele gemeenten.

De landschappelijke kernwaarden van De Purmer zijn essentieel in de perspectieven. Het is van belang dat in deze perspectieven respectvol wordt omgegaan met de waarden van het eeuwenoude landschap en de cultuurhistorie ervan. Tegelijkertijd moeten de perspectieven antwoorden geven op de stedelijke druk en de trends die eveneens van invloed zijn op De Purmer.

Ontwikkelperspectief 1 – Voedseltuinen voor de regio

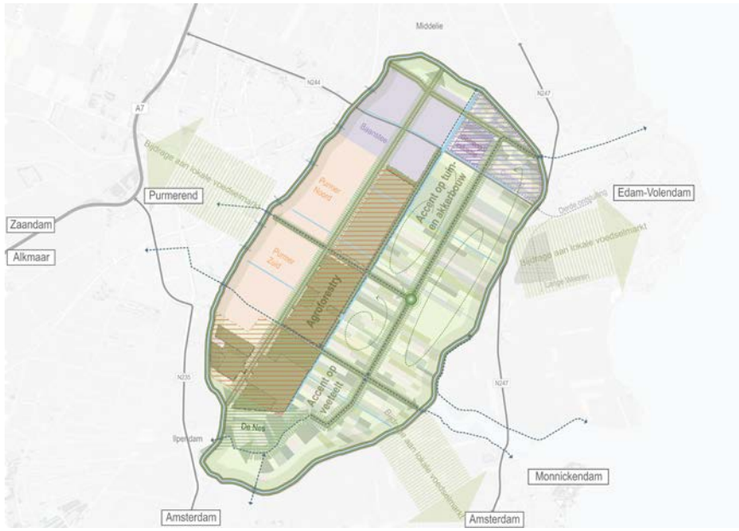

Toekomstbestendige landbouw

Ontwikkelperspectief 2 – Beleef De Purmer

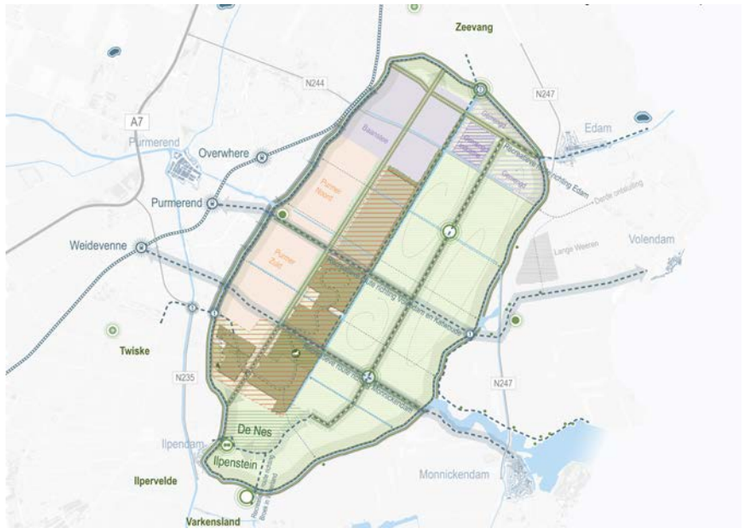

Lokale recreatie

Ontwikkelperspectief 3 – Natuurpark De Purmer

Natuurinclusief landschap

Ontwikkelperspectief 1 – Voedseltuinen voor de regio
Het landbouwperspectief is een perspectief dat voortborduurt op de kernwaarde en waardering van het landschap, gekoppeld aan het palet van diverse mogelijk kansrijke trends die spelen in de landbouw. De Purmer is ooit ontstaan als graanschuur voor de regio. Al 400 jaar zorgen de boeren in De Purmer voor de voedselvoorziening. Dat kan ook de functie blijven van het gebied in de toekomst.

Met de veranderende voedselmarkt, stijgende voedselprijzen en een zeer stedelijke omgeving komt de focus op de regionale voedselproductie opnieuw centraal te staan.
Dit perspectief schetst een beeld naar een duurzame en hoogwaardige regionaal voedselsysteem dat meer gericht is op teelt van voedselgewassen (akker- en tuinbouw, zie figuur 16 en 18) voor de lokale voedselmarkt. Dat betekent korte ketens, meer plantaardig voedsel, meer seizoensgebonden groenten en fruit eten en meer lokale producten. Uiteraard blijft er ook ruimte voor veeteelt bestaan. Kortom, van overwegend eenzijdige gespecialiseerde voedselproductie (zuivel/veeteelt) voor de wereldmarkt naar veelzijdige voedselproductie voor de regio.

Het is een mogelijk vergezicht voor de landbouw, een toekomstperspectief voor toekomstige boeren dat mogelijkheden en kansen biedt. Het is geen dwingend perspectief. In dit toekomstperspectief gaat het erom dat er een sterkere directe relatie en verbinding ontstaat tussen agrarische ondernemers met de consumenten uit het omliggende stedelijk gebied. In de transitie staat stimuleren en kansen scheppen centraal voor agrarische ondernemers, in plaats van dwingen.

Figuur 16: Diverse akker- en tuinbouw met laagopgaande gewassenteelt (behoud open landschap): Voedselproductie voor lokale markt

Rust creëren voor agrarische ondernemingen
De basis voor een toekomstbestendige landbouw in De Purmer is de bestaanszekerheid van boerenbedrijven.
In dit perspectief staat het behoud van het resterende landbouwareaal (in de oostzijde van De Purmer) centraal als antwoord op de hoge druk op het landbouwareaal. Er wordt niet méér landbouwgrond afgestaan voor stedelijke ontwikkelingen dan die in de noordkop, daarmee wordt rust gecreëerd voor agrarische ondernemingen en kunnen ondernemers investeren in de toekomst.

Multifunctioneel landbouwgebied
De potentie voor hoogwaardige voedselproductie in De Purmer is groot. De diversiteit van mogelijke landbouwvormen staat daarbij centraal. Daarin liggen grote kansen om integraal combinaties te maken. Van belang is om agrarische initiatieven te stimuleren en ondersteunen waar ingezet wordt op het juist combineren van diverse typen landbouw. Het landbouwgebied is nu overwegend veeteelt. Dankzij de overwegend vruchtbare, gunstige en hoogwaardige bodem is gewassenteelt in de vorm van akkerbouw en (akkerbouwmatige) tuinbouw in De Purmer mogelijk en kansrijk.

De noordelijk helft van de Purmer zijn de gronden het meest vruchtbaar en daardoor goed geschikt voor tuin- en akkerbouw. De zuidelijke gronden zijn veniger en drassiger en daardoor meer geschikt voor veeteelt. Deze verschillende landbouwvormen kunnen in De Purmer langs elkaar

bestaan. Daarbij dient wel rekening gehouden te worden met potentiële frictie. Niet alles kan direct langs elkaar liggen. De meerwaarde ligt juist in het zoeken naar de synergie van de diversiteit. Zo kunnen bijvoorbeeld restproducten en bepaalde teelten een rol spelen voor biobased[4] bouwmaterialen. Hoogwaardige voedselproductie staat voorop, het gaat vooral om de meerwaarde die bepaalde combinaties kunnen voortbrengen, zonder dat deze concurrerend aan elkaar worden.

Routes naar duurzame landbouw

Niet alleen de landbouwvormen en soorten teelten die mogelijk zijn, zijn van belang voor een toekomstbestendig landbouwperspectief. De landbouw zelf is in transitie richting duurzame landbouw. Hiervoor zijn diverse routes naar duurzame landbouw mogelijk, zoals kringlooplandbouw, precisielandbouw (zie figuur 17), natuurinclusieve landbouw, biologische landbouw en regeneratieve landbouw.
Ook hierbij is de diversiteit en het combineren van de verschillende routes naar duurzame landbouw essentieel. Ze sluiten elkaar niet uit. Van belang is het hele palet en daarin de diversiteit. Precisielandbouw gaat bijvoorbeeld hand in hand met natuurinclusieve landbouw. Daarbij kunnen de routes toegepast worden op zowel veeteelt, akkerbouw, als (akkerbouwmatige) tuinbouw.

De diverse routes kunnen een grote bijdrage leveren aan hoogwaardige voedselproductie en een veelzijdig landbouwkarakter. Er zijn veel ondernemers in De Purmer. Daarin is de diversiteit al groot. Stimuleer en ondersteun ondernemers om mee te gaan richting duurzame landbouw.

Figuur 17: Diverse routes naar duurzame landbouw

Kleinschalig en gevarieerd landschap

Het landbouwgebied is nu een overwegend monocultuur en hierdoor vrij eentonig. Door in te zetten op diversiteit ontstaat een kleinschaliger en gevarieerd landschap, met kansen voor meer biodiversiteit. Daarbij is dankzij de veelheid aan ondernemers en gunstige kavelstructuur in De Purmer kleinschaligheid kansrijk. Tevens bieden de prijsstijgingen van voedsel ook kansen voor kleinschaligheid, met name in een diverse setting met gecombineerde gewassenteelt. Grootschalige bedrijven hoeven niet te betekenen dat het landschap grootschaliger wordt, mits ingezet wordt op het maken van combinaties. Ook zijn landbouwbedrijven belangrijk voor het beheer van het landschap. Dit kan een rol spelen in het verdienmodel van agrarische ondernemers. Maak het voor de boeren aantrekkelijk om van De Purmer een gevarieerd landschap te maken met een hogere biodiversiteit.

Figuur 18: Gecombineerde akker- en tuinbouw

Regionale markt vs. wereldmarkt

De prijsstijgingen van voedsel biedt naast bedreigingen ook perspectieven voor agrarische ondernemers in de akker- en tuinbouw. Hierdoor komen er steeds meer kansen voor de productie voor lokale of regionale afzet, met name dankzij de nabijheid van een grote en kapitaalkrachtige stedelijke afzetmarkt. Alleen focus op de lokale markt is niet realistisch en onwenselijk, juist de combinatie van lokale afzetmarkt en wereldmarkt biedt kansen.

[4]Biobased producten zijn producten die geheel of gedeeltelijk gemaakt zijn van biogrondstoffen. De biogrondstof kan direct toe-pasbaar zijn, zoals hout gebruikt in bouwtoepassingen.

Toekomstbestendige boerenerven

De focus op de lokale voedselmarkt gaat hand in hand met verbreding van (agrarische) (neven)activiteiten op het boerenerf. Voor het verdienmodel van de agrarische onderneming liggen kansen om de verbreding op te zoeken en nevenactiviteiten te ontplooien. Denk hierbij aan boerderijwinkels, kleinschalige recreatie en bedrijvigheid, zorgboerderij, kinderopvang, educatie, een voedselhub en kleinschalige (zorg)woonvormen (zie figuur 19 en 20). Ook hierin zit de kansen voor agrarische ondernemingen om in te zetten op diversiteit en het maken van combinaties.

De potentie voor nevenactiviteiten in De Purmer lijkt groot. Welke mogelijkheden hiervoor zijn zal later worden onderzocht: wat is wel gewenst en wat is niet gewenst? Potentiële frictie met andere agrarische bedrijven en aantasting van de landschappelijke waarden zal zo veel mogelijk moeten worden voorkomen. Belangrijk is dat nevenactiviteiten toegevoegde maatschappelijke waarde hebben en dat agrarische ondernemers en bewoners meer vrijheid krijgen voor kleinschalige ontwikkelingen en verbreding van nevenactiviteiten op het boerenerf.

Sterke interactie met de omgeving

Ook biedt een sterke interactie tussen de agrarische ondernemers in De Purmer en het ommeland wederzijds kansen voor zowel de ondernemers als het ommeland. Bijvoorbeeld op het gebied van energie, beheer, voedsel, recreatie en ecologie. Akkerbouw in De Purmer zorgt voor voer ten behoeve van de veeteelt in de omliggende veenweides. Boeren in De Purmer beheren gronden in de omliggende veenweides. Nevenactiviteiten in De Purmer bieden faciliteiten en dagrecreatie voor mensen uit omringende steden. Ook kunnen nevenactiviteiten in relatie

Figuur 19: Nevenactiviteiten op de boerenerven: boerderijwinkel

Figuur 20: Nevenactiviteiten op de boerenerven: zorg en dagopvang

staan met recreatie in het Purmerbos en Markermeer. Biobased grondstoffen uit De Purmer dienen als bouwmaterialen voor nieuwbouw. Een sterke interactie en uitwisseling biedt wederzijdse meerwaarde zowel voor agrarische ondernemers in De Purmer als voor de omgeving.

Uitgaan van de kernwaarden van De Purmer

Een toekomstbestendige landbouw dient uit te gaan van de aanwezige (landschappelijke) kernwaarden van het gebied. Dankzij de gunstige verkavelingsstructuur, de overwegend vruchtbare kleibodem en de hoogwaardige kwaliteit van de grond is De Purmer zeer gewild om te boeren. De Purmer is dé plek voor hoogwaardige voedselproductie. De aanwezige diversiteit en veelheid aan agrarische ondernemers vormt de basis voor een divers en hoogwaardig voedselproductie. Daarvoor dient rust en ruimte voor de boeren te komen en ondersteuning voor initiatieven.

De landbouwsector is al eeuwen de hoeder van het landschap. In de toekomst blijft de landbouw de hoeder van de landschappelijke waardes zoals openheid en doorzichten langs de boerenerven. Willen we deze kwaliteiten behouden dan betekent dat iets voor de type teelten waarbij de openheid gewaarborgd blijft. Ook vraagt het om ondersteuning voor het behouden en versterken van de kwaliteiten van de boerenerven. De kernwaarden en waardering van het landschap bepalen de toekomst. Kernwoorden voor toekomstbestendige landbouw in De Purmer zijn combineren en diversiteit. Op vrijwel alle vlakken zijn deze kansrijk: type landbouwvormen, routes naar duurzame landbouw, type nevenactiviteiten en de afzetmarkt. Het is een verhaal van diversiteit van de landbouw dat meer gericht is op de regio, met behoud

van en inspelen op de landschappelijke kernwaarden van De Purmer. De synergie ontstaat door in te zetten op de diversiteit die De Purmer te bieden heeft en daarbij de juiste combinaties weten te maken. Zowel voor De Purmer in relatie tot de omgeving als voor de verdienmodellen van agrarische ondernemers.

Samenvattend betekent dit perspectief het volgende (zie figuur 21):

- Rust creëren door niet méér landbouwgrond af te staan voor niet-agrarische ontwikkelingen, behoudens het gebied in de noordkop en landgoed Ilpenstein;
- Combinaties maken tussen landbouwvormen: zowel akkerbouw, akkerbouwmatige tuinbouw als veeteelt zijn kansrijk in De Purmer. Benut de diversiteit;
- Hoogwaardige voedselproductie met multifunctioneel gebruik de combinaties die daarin te maken zijn;
- Stimuleren en ondersteunen van ondernemers om mee te gaan richting duurzame landbouw;
- Maak het voor de boeren aantrekkelijk om er een gevarieerd landschap van te maken met een hogere biodiversiteit, met aandacht voor behoud van de openheid en het cultuurlandschap;
- Voedselproductie voor regionale markt en wereldmarkt in balans;
- Meer vrijheid voor verbreding en nevenactiviteiten met maatschappelijke meerwaarde;
- Uitgaan van de landschappelijke kernwaarden van De Purmer.

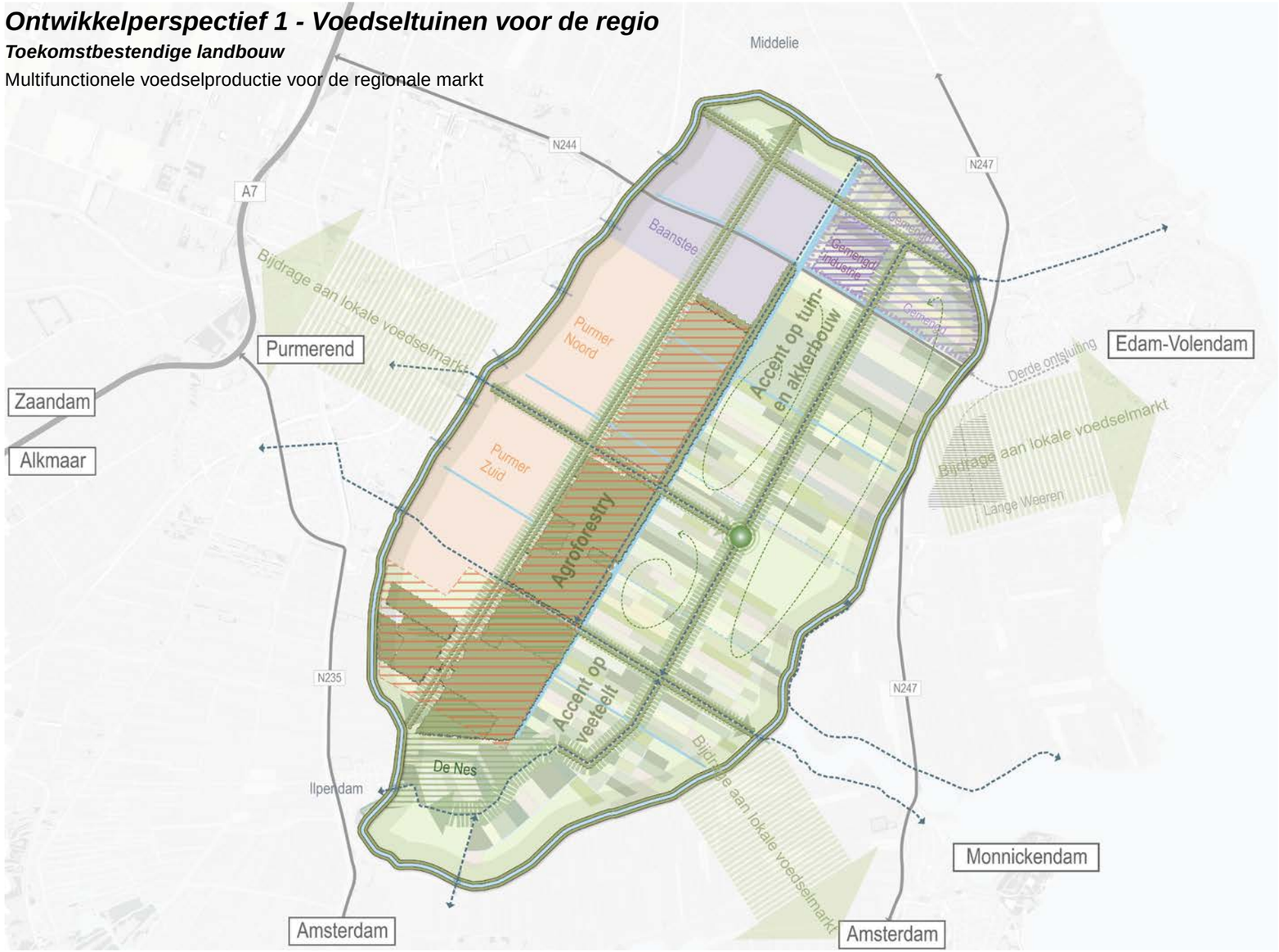

Figuur 21: Ontwikkelperspectief 1 - Voedseltuinen voor de regio

Legenda ontwikkelperspectief 1 - Voedseltuinen voor de regio

Landbouw

- Veeteelt en weides (indicatief)
- Akkerbouw (indicatief)
- (akkerbouwmatige) tuinbouw (indicatief)
- Strategisch gelegen voedselhub waar producten worden gepresenteerd en verhandeld (indicatief)
- Purmerbos voor agroforestry, recreatie en biodiversiteit
- Uitbreiding Purmerbos voor agroforestry, recreatie en biodiversiteit

Cultuurhistorie en landschap

- De Nes — Oude polderstructuur de Nes
- Dijk, Ringvaart
- Zicht op de dijk vrij houden
- Ecologische zone ringvaart
- Lintstructuren versterken met behoud van de stolpboerderijen
- Boomrijen aan het lint
- Tochten
- Vergezichten in de droogmakerij

Woningbouw

- Woonwijken Purmerend
- Purmerend Oostfank

Bedrijvigheid

- Bedrijventerrein Baanstee
- WVG-gebied (gemengd/industrie en gemengd)

Mobiliteit

- Hoofdroutes auto
- Fietsroutes

Ontwikkelperspectief 2 – Beleef De Purmer
Bij het ontwikkelperspectief ‘recreatie’ levert De Purmer een bijdrage aan de lokale recreatie. Het gaat daarbij niet om grootschalig toerisme. Het gaat hier juist om recreatie voor bewoners uit de regio. Belangrijkste uitgangspunt hierbij is om het landschap beleefbaar te maken door in te zetten op het behoud en versterking van de landschappelijke, ruimtelijke dragers.

De Purmer is nu vooral een doorgangsgebied voor recreatie. Door het recreatieve netwerk te versterken, fijnmazig te maken en te koppelen aan de identiteitsdragers van het landschap kan De Purmer een grote meerwaarde hebben voor lokaal recreatief gebruik. Daarbij is het kansrijk om verbindingen te leggen naar aangrenzende natuurgebieden en omliggende rustpunten. Door een nieuw recreatief netwerk ontstaan nieuwe knooppunten met recreatieve voorzieningen in De Purmer op plekken waar recreatieve routes samenkomen. De belangrijkste onderdelen worden hierna opgesomd.

Versterken fiets- en wandelnetwerk
Het fiets- en wandelnetwerk kan worden versterkt door deze meer te verbinden met de landschappelijke identiteitsdragers van De Purmer, namelijk de ringdijk, ringvaart, watertochten, linten, stolpboerderijen, bos en door verbindingen naar recreatieve plekken in de omgeving te leggen, richting de historische stadjes en de natuurgebieden zoals Zeevang, Twiske, Ilperveld en Varkensland. Het nieuwe fietspad naast de N244, dat wordt doorgetrokken via de nieuwe 3e ontsluiting, maakt hier onderdeel van uit.

Vervolgens kunnen er twee snelfietsroutes (zie figuur 23) tussen stations in Purmerend en de historische plaatsen Edam, Volendam, Katwoude en Monnickendam worden voorgesteld, inclusief fiets- en wandelverbindingen over de Purmerringvaart.

De dijkronde zou kunnen worden afgemaakt voor fiets- en voetganger, dit in het kader van het beleefbaar maken van de binnenringdijk, met onverharde natuurvriendelijke paden (zie figuur 22 en 28). Ten slotte dient de Oosterweg verkeersveiliger te worden gemaakt voor het fietsverkeer door een lagere snelheid voor het autoverkeer te introduceren of door gescheiden fietspaden aan te leggen.

Figuur 22: Natuurvriendelijke wandel- en fietsroutes binnenringdijk

Figuur 23: Snelfietsroutes tussen de stations en achterland

Versterken netwerk van rustpunten
De routes kunnen worden versterkt door rustpunten toe te voegen op strategische locaties, dit noemen we recreatieve knooppunten. Van belang is om daarbij aan te haken op particuliere initiatieven, bijvoorbeeld door ontplooiing van recreatieve nevenactiviteiten van agrariërs. Deze rustpunten kunnen ook worden gecombineerd met aanlegsteigers voor recreatieve bootvaart en voor kano’s, fiets-oplaadpunten, toiletvoorzieningen, fiets- en wandelbruggen, veerpontjes, kleinschalige horeca passend bij lokale recreatie zoals theetuinen, voorzieningen voor kort toeristisch verblijf en boerderijwinkels op plekken waar deze routes samenkomen. Belangrijk is om verbindingen te leggen naar in ieder geval bestaande toeristische overstappunten en rustpunten in de directe omgeving (zie figuur 24, 25, 26, 27).

Figuur 24: Rustpunten in het landschap toevoegen, bij boerenerven

Figuur 25: Gemaal uit 1875 als potentieel rustpunt

Figuur 26: Rustpunten aan de ringvaart toevoegen waar boot, fiets en wandelroutes samenkomen

Figuur 27: Steigers aan de ringvaart toevoegen

Fijnmazig wandelnetwerk

Het wandelnetwerk in De Purmer kan eveneens worden versterkt door een fijnmaziger netwerk te maken. Buiten de fiets- en wandelroutes kunnen extra kleinschalige wandelroutes worden gemaakt langs boerenpercelen en de dwarstochten. Zo wordt het Purmer boerenland beleefbaar gemaakt.

Figuur 28: Natuurvriendelijke wandel- en fietsroutes binnenringdijk

Purmerbos

Het bosgebied kan binnen dit perspectief robuuster worden gemaakt. Het aantal inwoners van Purmerend wordt flink uitgebreid. Er moet daarom ook geïnvesteerd worden in recreatie in het Purmerbos. Recreatieve functies dienen in het bos te worden toegevoegd, zoals bijvoorbeeld een speelbos (zie figuur 29).

Figuur 29: Recreatieve functie aan het Purmerbos

Buitenplaats Ilpenstein

Een recent initiatief is het idee voor de ontwikkeling van Buitenplaats Ilpenstein aan de zuidoostzijde van De Purmer. Hier staan recreatie, horeca en wonen als hoofdfuncties voorop, waarbij woningbouw mede als kostendrager van de herontwikkeling van deze vroegere buitenplaats kan worden gezien.

Samenvattend betekent dit perspectief het volgende (zie figuur 30):

- Versterken of ontwikkelen van een doorgaand fiets- en wandelnetwerk, gekoppeld aan de landschappelijke dragers en historische plaatsen in het achterland;
- Creëren van rustpunten en pleisterplaatsen, met name op overgangsplekken en kruisingen van infrastructuur in het gebied;
- Investeren in een recreatief Purmerbos met nieuwe recreatieve toevoegingen;
- Het onderzoeken van het eventueel, onder voorwaarden ontwikkelen van Buitenplaats Ilpenstein, met name als recreatieve uitspanning.

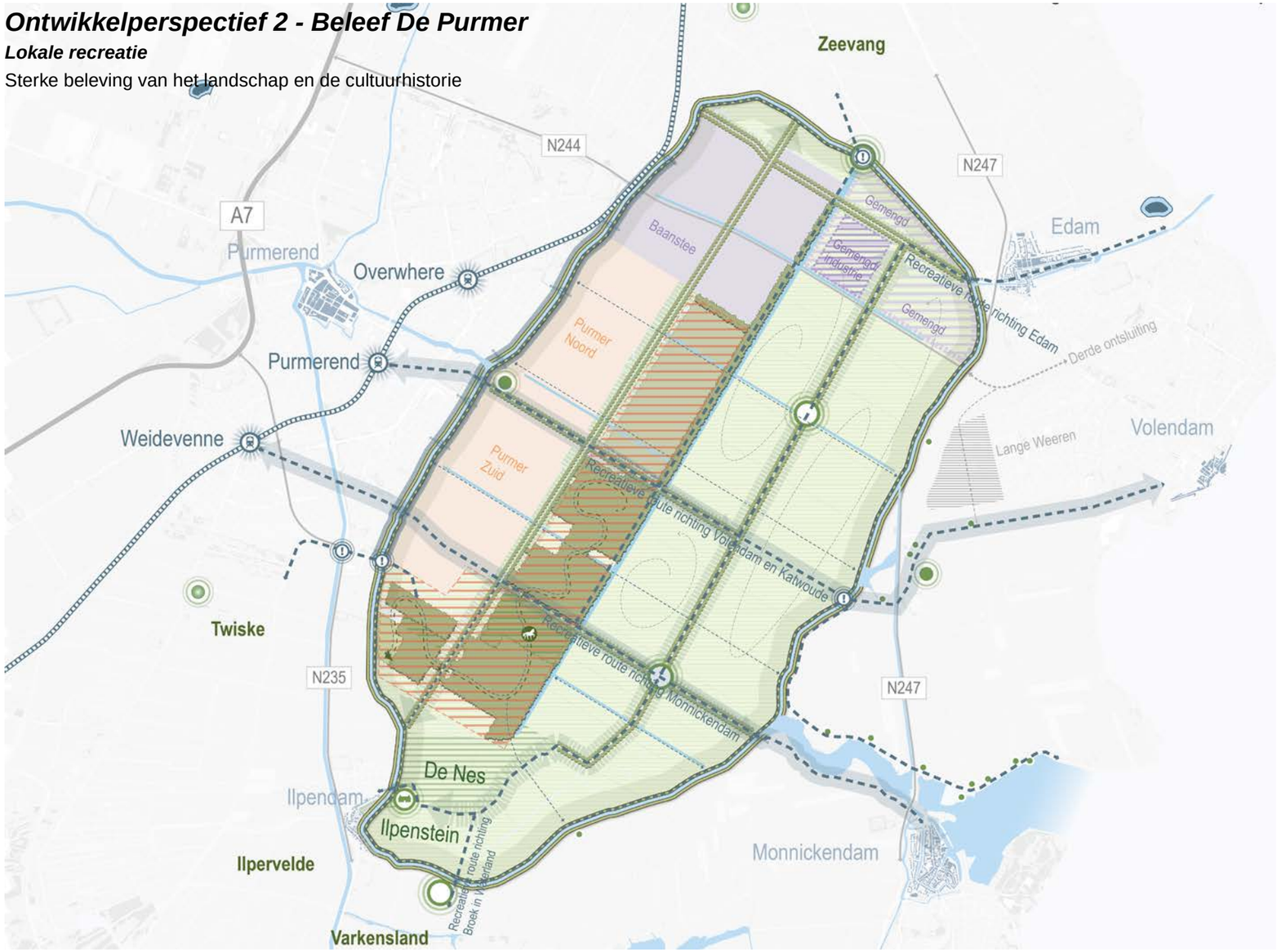

Figuur 30: Ontwikkelperspectief 2 - Beleef De Purmer

Legenda ontwikkelperspectief 2 - Beleef De Purmer

Recreatie

- Bestaande fiets- en wandelroutes
- Nieuwe fiets- en wandelroutes (indicatief)
- Snelfietsroutes vanaf stations naar het achterland (Purmer, Edam, Volendam, Katwoude en Monnickendam) (indicatief)
- Deels nieuwe wandelroute door boerenland en Purmerbos (indicatief)
- Nieuw onverhard fiets- en wandelpad over gehele ringdijk (indicatief)
- Stations als poorten van het landschap en achterland
- Bestaande fiets- en wandelbruggen over de ringvaart
- Nieuwe fiets- en wandelbruggen of veerpont over de ringvaart (eventueel gecombineerd met aanlegsteigers) (indicatief)
- Ruiterpad door Purmerbos (indicatief)
- Toeristisch overstappunt (indicatief)
- Bestaande rustpunten
- Nieuwe rustpunten (indicatief)
- Recreatieve functies buitengebied (buiten Purmer) (indicatief)
- Ringvaart
- Historische waterlopen die in verbinding staan met de ringvaart en omliggende historische stadjes
- Historische stadjes in verbinding met de ringvaart
- Purmerbos voor recreatie en biodiversiteit
- Uitbreiding Purmerbos voor recreatie en biodiversiteit

Cultuurhistorie en landschap

- Landbouw als hoeder van het landschap
- De Nes — Oude polderstructuur de Nes
- Dijk, Ringvaart
- Zicht op de dijk vrij houden
- Ecologische zone ringvaart
- Beleving van de ringvaart in Purmerend versterken
- Lintstructuren versterken met behoud van de stolpboerderijen
- Boomrijen aan het lint
- Tochten
- Vergezichten in de droogmakerij
- Forten Stelling van Amsterdam
- Ruimte voor landbouw

Woningbouw

- Woonwijken Purmerend
- Purmerend Oostfank

Bedrijvigheid

- Bedrijventerrein Baanstee
- WVG-gebied (gemengd/industrie en gemengd)

Mobiliteit

- Hoofdroutes auto
- Spoor

Ontwikkelperspectief 3 – Natuurpark De Purmer
Bij het ontwikkelperspectief ‘natuur’ heeft De Purmer een grote meerwaarde voor de natuur en biodiversiteit in de regio. Omliggende natuurgebieden worden via De Purmer met elkaar verbonden en ook in De Purmer zelf wordt nieuwe natuur aangelegd. Een nieuw groen raamwerk verbindt de natuur waarbinnen ruimte blijft voor natuurinclusieve landbouw. Daar waar de landschappelijke kernwaarden in de vorige perspectieven behouden blijven, zal in dit perspectief een meer divers landschap gaan ontstaan waar de biodiversiteit goed op gedijt.

Verbinden van natuurgebieden
Omliggende natuurgebieden en veengebieden worden met elkaar in verbinding gelegd, onder meer de Natura2000 gebieden Zeevang en Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske. Hiervoor zijn twee robuuste ecologische verbindingszones nodig, de bestaande aan de ringvaart en ringdijk en een nieuwe aan de oostzijde van de Middentocht. Hierbij gaat het met name om aanleg en verbreden van de natte structuren met natuurvriendelijke oevers. Voor het leefgebied van de otter is een verbinding tussen Zeevang en Ilperveld nodig. De verre achterzijden van de kavels aan de Oosterweg kunnen onderdeel worden van deze verbinding, zoals dat in het verleden ook was. Op de verre achterzijden was het beheer en gebruik een stuk minder intensief en ontstond vanzelf een nattige ruigte.

Figuur 31: Natte laagopgaande natuurverbindingen

Aan de ecologische verbindingszones kunnen binnen dit perspectief twee robuuste bosrijke rustpunten voor de natuur komen. Bos op kleigrond biedt enorme ecologische potentie. Er is sprake van bestaand bos aan de ecologische verbindingszone langs de Middentocht en een nieuw mogelijk aan te leggen noordelijk gelegen bos aan de ecologische verbindingszone langs de Purmerringdijk. Hierdoor ontstaan twee gespiegelde bosstructuren in De Purmer waarbij de openheid naar de veenweides bij Katwoude (oost), Zeevang (noord) en Ilperveld (zuid) behouden blijven.

Figuur 32: Natuurinclusieve landbouw gecombineerd met wandelroutes

Tussen deze ecologische verbindingszones en rustpunten komen dwarsverbindingen van ‘natte laag opgaande structuren’ (zie figuur 31) waarbij wordt aangesloten bij bestaande watertochten en deze worden doorgezet. Deze natte structuren zorgen ervoor dat de openheid gewaarborgd blijft en deze verzorgen de zichtlijnen tussen de bospercelen in. Op deze manier ontstaat er een groen raamwerk van natte, droge, open en gesloten plekken en verbindingen met een gedifferentieerd landschap waarbinnen ruimte voor natuurinclusieve landbouw is.

Nieuw bos
De functie van nieuw bos is meervoudig. Zo is het een rustpunt aan de ecologische verbindingszone Purmerringdijk. Ook onttrekt het bos het nieuwe bedrijventerrein aan het zicht. Er is daarnaast in dit perspectief sprake van een verdubbeling van bosgebied in De Purmer, als enige bos in Laag-Holland. Belangrijk uitgangspunt is dat de bosgebieden multifunctioneel gebruikt kunnen worden voor lokale bosbouw (bouw voor woningbouw en bedrijven, zie figuur 33 en 36), recreatie en biodiversiteit.

Figuur 33: Kleinschalige bosbouw voor lokale nieuwbouw

Landbouw
Binnen dit perspectief wordt centraal in het gebied een agrarische as open gehouden. De uiteindes van de hieraan gelegen percelen worden als natte ruigtes vormgegeven.
Er is sprake van natuurinclusieve landbouw met fijnmazige ecologische dooradering: naast de ecologische hoofdstructuren ook bloemrijke akkerranden, natuurvriendelijke oevers, kleinschalige landbouw, etc (zie figuur 32, 34, 35).

Landschap
Er ontstaat binnen dit perspectief een gedifferentieerd landschap met afwisseling van open en besloten en natte en droge plekken. De aardkundige waarde van de Nes kan weer zichtbaar worden gemaakt met een bomenrij (zie figuur 26) en natte verbindingen als natuurverbinding tussen Purmerbos en de natuurweides aan De Purmerdijk.

Figuur 34: Natuurinclusieve landbouw

Figuur 35: Bloemrijke akkerranden

Figuur 36: Kleinschalige bosbouw voor lokale nieuwbouw

Samenvattend betekent dit perspectief het volgende (zie figuur 38):

- Koppelen van de groene en blauwe structuren in De Purmer aan gebieden buiten De Purmer door middel van robuuste verbindingen;
- Aanleg van bosrijke gebieden, aansluitend aan het Purmerbos alsmede op een andere plek binnen De Purmer;
- Creëren van een groen raamwerk met kansen voor grotere biodiversiteit;
- Introduceren van natuurinclusieve landbouw met een fijne ecologische dooradering in de vorm van natuurvriendelijke randen en oevers;
- Introduceren van een bomenrij rondom de Nes.

Figuur 37: Bomenrij rondom Schokland: inspiratie voor de Nes

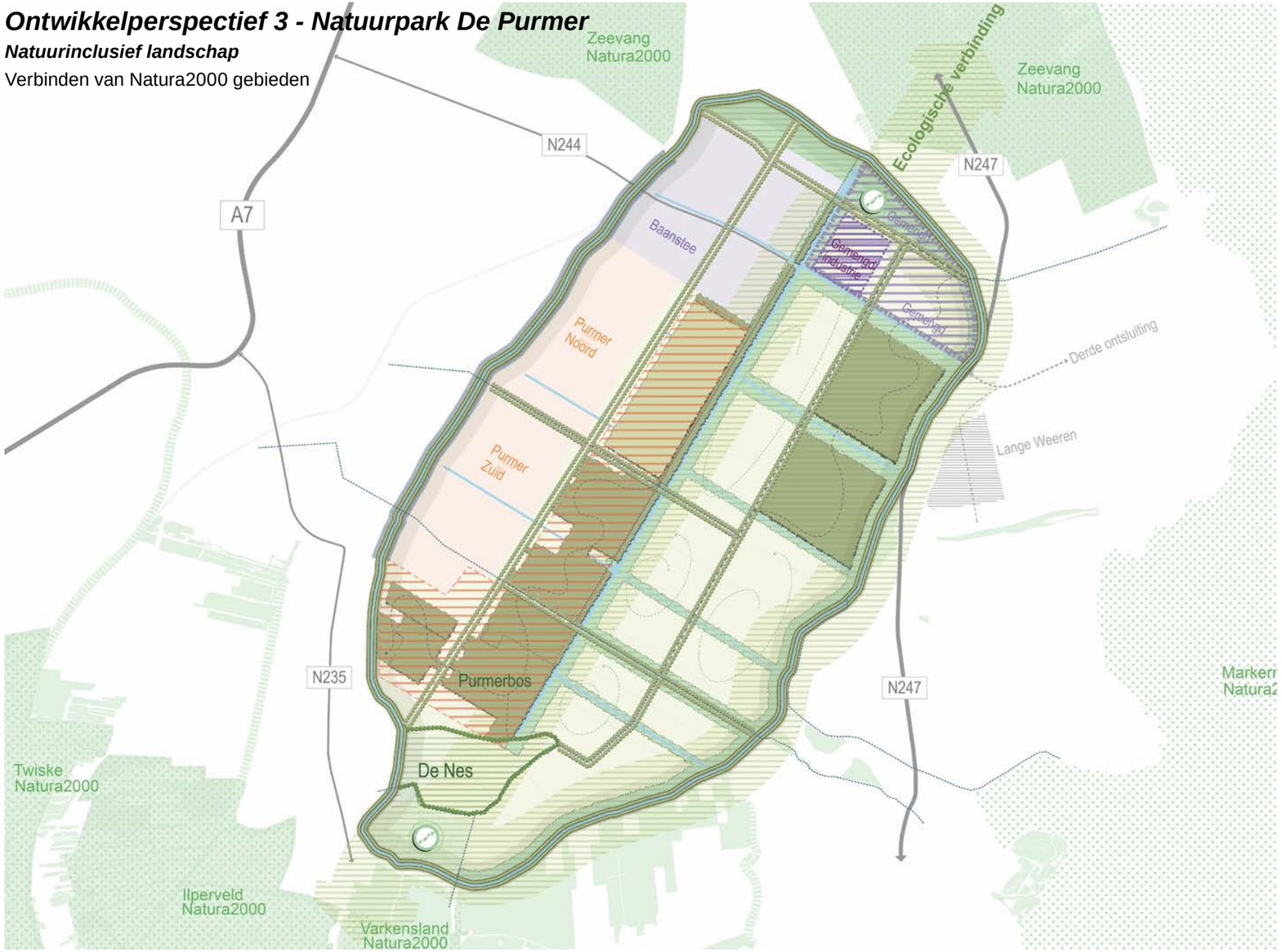

Figuur 38: Ontwikkelperspectief 3 - Natuurpark De Purmer

Legenda ontwikkelperspectief 3 - Natuurpark De Purmer

Natuur

Natuur rondom Purmer

- Natura2000 gebieden
- Natuurnetwerk Nederland
- Natuurverbinding

Natuur in Purmer

- Ecologisch netwerk (laagopgaand)
- Ecologische stapstenen naar omliggende natuurgebieden
- Nieuwe bomenrij rondom de Nes
- Ecologische zone ringvaart
- Purmerbos voor recreatie, biodiversiteit en bosbouw
- Uitbreiding Purmerbos voor recreatie, biodiversiteit en bosbouw
- Natuurinclusieve landbouw binnen groene raamwerk

Landschap

- De Nes — Oude polderstructuur de Nes
- Dijk Ringvaart — Zicht op de dijk vrij houden
- Beleving van de ringvaart in Purmerend versterken
- Boomrijen aan het lint
- Tochten
- Vergezichten in de droogmakerij

Woningbouw

- Woonwijken Purmerend
- Purmerend Oostfank

Bedrijvigheid

- Bedrijventerrein Baanstee
- WVG-gebied (gemengd/industrie en gemengd)

Mobiliteit

- Hoofdroutes auto
- Fiets- en wandelroutes

Energie

De energietransitie is in volle gang. Ook voor De Purmer heeft dit gevolgen. Hoewel De Purmer geen RES-zoekgebied is voor grootschalige energieopwekking, moet ook in De Purmer energie op een duurzame wijze opgewekt worden in de toekomst. Zeker gezien de waardevolle natuurgebieden en bijzondere landschappen in de regio kan De Purmer juist ruimte voor energie bieden die in andere gebieden vanuit natuurperspectief er niet is. Met name kleinschalige vormen van energieopwekking en vormen die het landschap, natuur, cultuurhistorie en beeldkwaliteit zo min mogelijk ruimtelijk aantasten zijn daarbij kansrijk. Deze kansrijke vormen van energieopwekking kunnen per perspectief toegepast worden. Echter horen bij de verschillende manieren waarop energie opgewekt kan worden in De Purmer wel belangrijke voorwaarden.

Hierna een overzicht van de mogelijkheden van energie-opwekking in De Purmer. Dit betreft geen complete opsomming, uitsluitend vormen die een ruimtelijke impact hebben zijn hierbij benoemd.

Zonne-energie

Een van de meest kansrijke opties voor energieopwekking in De Purmer is de toepassing van zonnepanelen op daken en op agrarische bouwpercelen in verband met bescherming van het landschap (zie figuur 39). Zonnepanelen op boerenschuren, stallen dan wel op het eigen erf binnen het agrarische bouwperceel kunnen daarbij de bedrijfsvoering ondersteunen. Aandacht dient er te zijn voor de beeldkwaliteit van de cultuurhistorische stolpboerderijen. Zonneweides in het agrarische gebied zijn ongewenst vanwege de aantasting van het landschap; in de noordkop, binnen het Wvg-gebied van de gemeente Edam-Volendam, kunnen dergelijke zonneweides al of niet tijdelijk worden ingepast. En op daken van bedrijfsgebouwen kunnen zonnepanelen sowieso op grootschalige wijze worden toegepast.

Windenergie

Bij windenergie wordt vooral gedacht aan toepassing van kleinschalige windturbines, met een ashoogte van maximaal 15 meter, vooral ter ondersteuning van de eigen bedrijfsvoering (zie figuur 40). Wel dient de landschappelijke impact van een te plaatsen windmolen te worden beschouwd. Hieromtrent is een onderzoek opgestart, zoals eerder is aangegeven.

Geothermie

De Purmer is zoekgebied voor toepassen van geothermie. Landschappelijk heeft dit slechts beperkt impact. Ter plaatse van de Nes en de Purmer Ee dient er aandacht te zijn voor de aardkundige waarden.

Aquathermie ringvaart

De toepassing van aquathermie in de ringvaart kan een uit te diepen mogelijkheid zijn, in combinatie met nieuwe ontwikkelingen in de nabijheid. Hierbij dient er aandacht te zijn voor de ecologisch effecten door de temperatuurverschillen die kunnen ontstaan.

Nieuwbouwontwikkelingen

Bij de nieuwbouwontwikkelingen in De Purmer is het de bedoeling deze energieneutraal of energiearm te ontwikkelen, zowel bij de bedrijvigheid in het noorden als bij de woningbouw in de oostflank. Het streven is daarnaast dat zelfs meer energie opgewekt wordt, zodat nieuwbouw een toegevoegde waarde heeft.

Samenvattend betekent dit perspectief het volgende:

- Natuurinclusieve energieopwekking: ecologische effecten moeten worden onderzocht, met name bij toepassing van aquathermie in De Purmerringvaart;
- Aandacht voor aardkundige waarden van de Nes en voormalige delta van de Purmer Ee, met name bij toepassing van aardwarmte;
- Beschermen van landschappelijke waarden, cultuurhistorie en beeldkwaliteit;
- Toelaatbaarheid van netcapaciteit;
- Investeren in gehele (ondergrondse) energieinfrastructuur, eventueel met tijdelijke opslag;
- Denken in gesloten energiesystemen, waarbij restwarmte wordt benut, onder meer bij de exploitatie van het industrie-/gemengd gebied;
- Participatie: belang van participatie en lokaal eigendom (zeker gezien zonnepanelen op daken meest kansrijk wordt geacht); betrokkenheid van bewoners.

Figuur 39: Zonnepanelen op schuren en stallen

Figuur 40: Kleinschalige windturbine op boerenerf

Ruimte. Mensen. Toekomst.

Amsterdam
Rhijnspoorplein 38
1018 TX Amsterdam
+31 (0)20 506 19 99

Boxtel
Bosscheweg 107
5282 WV Boxtel
+31 (0)411 850 400

Venlo
Industriestraat 94
5931 PK Tegelen
+31 (0)77 373 06 01

info@bro.nl
www.bro.nl

BRO